

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PİRİNÇ ÜRETİMİ YAPAN ÇİFTÇİLERİN ÜRETİM VE PAZARLAMA
SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: AFGANİSTAN'IN TAHAR İLİ
ÖRNEĞİ

ROOHULLAH ALAMYAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**PİRİNÇ ÜRETİMİ YAPAN ÇİFTÇİLERİN ÜRETİM VE PAZARLAMA
SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: AFGANİSTAN'IN TAHAR İLİ
ÖRNEĞİ**

ROOHULLAH ALAMYAR

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

SAMSUN

2018

Her hakkı saklıdır

ETİK BEYAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez içindeki bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve pazarlaması aşamasında bilimsel etiğe uygun davrandığımı, yararlandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi beyan ederim.

21/ 12/2018

Roohullah Alamyar

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

PIRİNÇ ÜRETİMİ YAPAN ÇİFTÇİLERİN ÜRETİM VE PAZARLAMA SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: AFGANİSTAN'IN TAHAR İLİ ÖRNEĞİ

Roohullah Alamyar

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. İsmet Boz

Pirinç üretiminde uygun teknoloji ve üretim faktörlerinin kullanımı, verim ve kalite üzerinde etkili olmaktadır. Ancak son yıllarda Afganistan ve özellikle araştırma bölgesi olan Tahar İlinde pirinç üretiminde önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların en önemlileri, ülkede üretim faktörlerine erişimin zayıf olması, ekim yöntemlerinin etkili bir şekilde uygulanamaması, kalitesiz tohumluk ve kalitesiz gübrelerin kullanılması ile pirinç tüketiminde daha fazla ithalata bağımlılığın gün geçtikçe artmasıdır. Tüketiciler gittikçe ithal pirinçleri tüketmeye başlamıştır. Afgan çiftçiler ürettiği pirinci piyasaya sunduğunda ithal pirinçler ile rekabet edememektedir. Bu çalışmanın temel amacı, Afganistan'ın Tahar İlinde pirinç üreten çiftçilerin üretim ve pazarlamada karşılaştıkları sorunları ortaya koymak ve bunlarla ilgili çözüm önerileri getirmektir. Bu amaç doğrultusunda ilde pirinç üretim yapan 90 çiftçi ile anket yoluyla görüşülerek veriler elde edilmiştir. Veri analizinde tanımlayıcı istatistikler ve SWOT analizlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları, çiftçilerin tarımsal teknolojileri ve çeşitli üretim faktörlerini yeterince uygulayamadıklarını, pirinç ekim ve hasat işlemlerini daha çok kendi deneyimlerine göre yürüttüklerini göstermektedir. Piyasalara erişimleri yetersiz olduğundan çiftçiler pirinçlerini ucuz bir fiyattan toptancılara ve perakendecilere satmaktadır. Çiftçilerin yeni ekim makinelerine erişimi, bölgede yayım hizmetlerinin sağlanması ve pirinç üreticilerinin ürünlerini doğrudan nihai tüketiciye satması araştırmada geliştirilen öneriler arasındadır.

Anahtar kelimeler: Pirinç üretimi, Pirinç pazarlama, Çeltik tarımı, Afganistan, Tahar.

ABSTRACT

Master's Thesis

Production and Marketing Problems of Rice Farmers and Their Possible Solutions: A
Case Study in Takhar province of Afghanistan

Roohullah Alamyar

Ondokuz Mayis University

Graduat School of Sciences

Department of Agricultural Economics

Supervisor: Prof. Dr. Ismet Boz

The use of agricultural technology and production factors in rice production has an impact on yield and quality. However, rice producers in Afghanistan and particularly in Takhar province have faced many problems for the last decades. Among these problems are lack of production technologies, improper production factors, poor seeds and fertilizers quality, and highly dependency on import rice. Therefore, the domestic consumers used to consume imported rice which is not competeable by the domestic producers producing the rice demanded by the final consumers. The current study is planned to explore the production and marketting problems encountered by the rice producers, and their possible solution in Takhar province of Afghanistan. For this purpose, a sample of 90 rice producers were contacted and face to face interviewed. The descriptive analysis as well as SWOT analysis was applied to collected data to fulfill the objectives of this study. The findings shows that the rice producers considered lack of modern sowing methods, decision regarding sowing and harvesting the rice made according to the farmers personal experience, inaccessibility to market, and low price offered by the middle men as a more serious problem in rice production and marketting. The availability of new sowing machines with the access of farmers, provision of the extension services, and making the rice farmers able to sell their product directly to final consumer were possible solution of the reported problems.

Key words: Rice production, Rice marketing, Paddy farming, Afghanistan, Takhar.

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Akademik eğitim sürecimin bir üst noktası olan yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmalarım boyunca yardım ve desteğini benden esirgemeyen, bu süreçte bilimsel katkılarıyla çalışmalarına yön veren, her daim anlayışla karşılayan danışman hocam Sayın Prof. Dr. İsmet Boz'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Beni bugünlere getirmek için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan başta sevgili annem olmak üzere kıymetli aileme çok teşekkür ederim.

Tüm çalışma süresince benden desteklerini esirgemeyen Dr. Araş. Gör. Çağatay YILDIRIM'a Araş. Gör. Cevahir KAYNAKÇI'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her konuda bana destek olan sevgili arkadaşlarım Pomi Shahbaz ve Shamsheer ul Haq'a teşekkür ederim.

Anket çalışmalarımda bana destek olan arkadaşım Abdul Fatah Monib'e ve Tahar İlinin bütün çiftçilerine desteklerinden dolayı ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek olan bütün Tarım Ekonomisi Bölümü akademisyenlerine teşekkürü borç bilirim.

Aralık 2018, Samsun

Roohullah Alamyar

İÇİNDEKİLER DİZİN

ETİK BEYAN.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	iv
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Çeltik Yetiştiriciliği.....	2
1.2 Çeltik Üretiminin Afganistan Tarımındaki Önemi.....	5
1.3 Araştırma Problemi.....	7
1.4 Araştırma Hipotezleri.....	7
1.5 Çalışmanın Amacı.....	8
2 LİTERATÜR ÖZETİ.....	9
3 MATERYAL Ve YÖNTEM.....	13
3.1 Araştırma Alanı ile İlgili Genel Bilgiler.....	13
3.1.1 İlçelere göre nüfus dağılımı.....	14
3.1.2 İşgücü.....	15
3.1.3 Yaş yapısı.....	15
3.1.4 Okuryazarlık.....	15
3.2 Materyal.....	16
3.3 Yöntem.....	17
3.4 Verilerin Analizinde Uygulanan Yöntem.....	18
4 ARAŞTIRMA BULGULARI.....	20
4.1 Afganistan Hakkında Genel Bilgiler.....	20
4.1.1 Biyofiziksel özellikler.....	21
4.1.2 Topoğrafik özellikler.....	22
4.1.3 Bahçe bitkileri.....	23
4.1.4 Hayvancılık.....	23
4.2 Dünyada Çeltik Durumu.....	24
4.3 Afganistan'da Hububat Üretimi.....	26
4.3.1 Afganistan'da hububat tüketimi.....	27
4.3.2 Afganistan'a pirinç ihrac yapan ülkeler.....	28
4.3.3 Tahar ilinde pirinç ekim alanları ve üretim miktarı.....	29
4.4 Çiftçilerin Sosyo-Ekonomik Özellikler.....	31
4.4.1 Cinsiyet.....	31
4.4.2 Yaş.....	31
4.4.3 Eğitim düzeyi.....	32
4.4.4 İşletmede çalışma süresi.....	32

4.4.5	İşletme dışı çalışan çiftçiler.....	33
4.4.6	İşletme dışı gelir.....	34
4.4.7	Mülk arazi genişliği.....	34
4.4.8	Bir dekar arazinin değeri.....	35
4.4.9	Kiraya tutulan arazi.....	36
4.5	Çiftçilerin Pirinç Üretimi Ve Pazarlamasında Karşılaştıkları Sorunlar	37
4.5.1	Çeltik ekilen alanı	37
4.5.2	Bir dekardan elde edilen çeltik verimi	38
4.5.3	Bir dekardan elde edilen pirinç verimi.....	38
4.5.4	Çiftçilerin ailede tüketilen pirinç miktarı.....	39
4.5.5	Tohuma ayrılan çeltik miktarı.....	40
4.5.6	Çiftçilerce satılan pirinç miktarı.....	41
4.5.7	Pirincin satış fiyatı	41
4.5.8	Pirinç satışından elde edilen brüt geliri.....	42
4.6	Çiftçilerin Çeltik Tarımında Karşılaştığı Sorunlar	43
4.7	Çiftçilerin Devletten Destek Talebi.....	45
4.8	Üretilen Pirinç Türü.....	46
4.9	Çiftçiler, Ürünlerini Piyasaya Sunduğunda Karşılaştığı Sorunlar.....	48
4.10	Tahar Pirincinin Üretim Sorunları	50
4.11	Tahar Pirincinin Pazarlama Sorunları	52
4.12	Tahar Pirincini Bir Marka İle Tanıtımı	53
5	SONUÇ ve ÖNERİLER	56
	Kaynaklar	59

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Afganistan haritası	13
Şekil 3.2. Tahar İlinin haritası.....	14
Şekil 3.3. Tahar ilinde yaş ve cinsiyete göre nüfus dağılımı(%)	15
Şekil 3.4. Tahar ilçelerinde cinsiyete göre okuryazarlık oranları	16
Şekil 4.1.Çeltik ekim alanı ve ihracatı bakımından önemli ülkeler	25
Şekil 4.2. Çeltik üretimi ve ithalatında önemli ülkeler	25
Resim 4.3. Çiftçilerin çeltik ekimesinde karşılaştığı sorunlar	44

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. Çeltik bitkisinin yetişme devrelerine göre sıcaklık istekleri.....	3
Çizelge 3.1. Cinsiyete göre kentsel ve kırsal nüfus (kişi).....	14
Çizelge 4.1. Afganistan'ın kullanılmakta olan alanları (bin/ hektar)	23
Çizelge 4.2. Dünyada pirinç alanı, verimi, üretimi, tüketimi, ithalat ve ihracatı.....	24
Çizelge 4.3. Afganistan'da ürünlere ve yıllara göre hububat üretimi (bin ton)	26
Çizelge 4.4. Afganistan'da ürünlere ve yıllara göre hububat tüketimi (bin ton)	27
Çizelge 4.5. Afganistan'a pirinç ihraç eden ülkeler (ton).....	29
Çizelge 4.6. İlçelere göre pirincin ekim alanı ve üretim miktarı (alan/hektar, üretim/ ton).	30
Çizelge 4.7. Çiftçilerin Cinsiyeti.....	31
Çizelge 4.8. Çiftçilerin yaşa göre dağılımı.....	31
Çizelge 4.9. Çiftçilerin eğitim düzeyi	32
Çizelge 4.10. Çiftçilerin işletmede günlük çalıştığı süre	32
Çizelge 4.11. Çiftçilerin işletme dışında çalıştıkları gün sayısı (gün/hafta)	33
Çizelge 4.12. Çiftçilerin işletmedışı gelir durumu (\$/gün)	34
Çizelge 4.13. Çiftçilerin mülk arazi genişliğine göre dağılımı	35
Çizelge 4.14. Çiftçilerin mülk arazi değerleri.....	35
Çizelge 4.15. Çiftçilerin kiraya tutulduğu arazi genişliği	36
Çizelge 4.16. Çeltik ekim alanları.....	37
Çizelge 4.17. Bir dekardan elde edilen çeltik miktarı.....	38
Çizelge 4.18. Bir dekardan elde edilen pirinç miktarı	39
Çizelge 4.19. Çiftçilerin ailede tükettiği pirinç miktarı	39
Çizelge 4.20. Çiftçilerin bir dekara atmış oldukları tohum miktarı	40
Çizelge 4.21. Çiftçilerin sattığı pirinç miktarı	41
Çizelge 4.22. Çiftçilerin pirinci piyasada satış fiyatları.....	42
Çizelge 4.23. Çiftçilerin pirinç satışından elde ettikleri brüt gelir.....	42
Çizelge 4.24. Çiftçilerin pirinç üretiminde karşılaştığı sorunlar.....	44
Çizelge 4.25. Pirinç üretim yapan çiftçilerin devletten destek talepleri	46
Çizelge 4.26. Çiftçilerin üretmiş oldukları pirinç türleri ve pazarlama kanalları	47
Çizelge 4.27. Çiftçilerin piyasada karşılaştıkları sorunlar	49
Çizelge 4.28. Tahar pirincinin Swot Analizi.....	54

1. GİRİŞ

Çin'deki eski kaynaklara göre pirinç (*Oryza sativa L.*) M.Ö. 2800 yıllarına dayanmasına rağmen, tarımına daha önceleri başlanmıştır. Bu bitkinin ana vatanının Güneydoğu Asya (Muson Asya'sı), muhtemelen de Hindistan olduğu belirtilmektedir (Özşahin, 2008). Asya'dan Afrika'ya taşınan *Oryza Glabrrima* pirinç çeşidi ilk olarak Nijerya'da ekilmiştir. Oradan Asya ve Batı Afrika'ya ve daha sonra da Araplar tarafından Mısır, Fas, İspanya ve İtalya'ya götürülmüştür. Günümüzde İtalya dünyanın en büyük pirinç üreticilerinden biridir (Sarla vd, 2005).

Pirincin hemen hemen tüm çeşitleri karbonhidrat, kalsiyum, protein, demir, fosfor, B1, B2 vitaminleri ve az olsa da A ve C vitaminlerini içermektedir. Pirinç insan vücudunda alerjik etkiler göstermemektedir. Pirincin içindeki karbonhidratlar vücudun enerji kaynağı olduğundan dolayı insanların beslenmesinde çok önemlidir. Pirinç tahılı ekonomik ve besleyici bir maddedir. Kaslarda depolanan sonra da vücudun enerji ihtiyacını karşılayan karbonhidratları sağlamaktadır. Günlük kalori ihtiyacının karşılanması için beslenme uzmanları pirinci tavsiye etmektedir. Pirincin bünyesinde kas gelişiminde görevli amino-asitlerden 8 adet mevcuttur. Aynı zamanda fosfor, niasin, demir gibi besleyici ve vücut için gerekli elementleri içermektedir.

Pirinçte nişasta oranı buğdaydan yüksektir. Yüz gram pirinçte, 78 gram nişasta, 13 gram su, 1 gram kül, 8 gram protein bulunmaktadır. Pirinç besin maddesi olarak taşıdığı bu değer yanında endüstride de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Anonim, 1998). Pirincin işlenmemiş haline çeltik adı verilmektedir. Çeltik su içinde çimlenebilen ve kökleri suda erimiş oksijenden kullanabilen tek tahıl cinsidir. Diğer tahıl bitkileri su içerisinde uzun süre yaşayamayıp canlılığını yitirdiği halde çeltik suda erimiş oksijeni kullanarak gelişir. Hasadın ardından elde edilen çeltik, kavuzları çıkartılarak parlatılır ve beyaz renkli pirinç tanelerine dönüştürülür (Damar, 2006).

Dünya tahıl üretiminde pirinç, buğday ve mısırdan sonra üçüncü sırada yer alıp, en önemli tahıl bitkilerinden biridir. Pirinç dünya nüfusunun beslenmesinde büyük bir önem taşır. Özellikle dünyanın Doğu Asya'yı kapsayan yarısında insanların temel besin kaynağını oluşturmaktadır. Dünya pirinç üretimi 470 milyon ton, kişi başına tüketim 65 kg ve en fazla üretilen ve tüketilen ülkeler ise sırasıyla Çin, Hindistan ve Endonezya'dır. (Damar, 2006).

Pirinç Afganistan için de önemli bir üründür. Günümüzde Afganistan'ın kuzeyi büyük ölçüde çeltik ekimine tahsis edilmiştir. Ülkede toplam bitki üretiminin yaklaşık %40'ını pirinç oluşturmaktadır. Afganistan'daki en önemli gıda ürünlerinden biri olan pirinç tahıllar arasında buğdaydan sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Afganistan'da Baghlan, Kunduz ve Tahar İlleri en önemli çeltik üretim alanları olarak kabul edilmektedir. Çünkü bu bölgeler çeltik üretimi için gerekli toprak ve su kaynaklarına sahiptir. Ülkedeki diğer çeltik üretim alanları ılıman iklim kuşağında yer alan, kışları nispeten ılık ve nemli olan Laghman, Herat ve Nangarhar İlleridir. Afganistan'da çeşitli yerel pirinç türleri bulunmaktadır. Bunlar arasında en ön plana çıkanlar Sorha, Sela, Luangi, Sadeh, Dehdadi, Company, Amiri, Niloofar Garma, Niloofar Sardeh olarak adlandırılan pirinç türleridir. Afganistan'da çeltik ekilen alanlar 213.000 hektara ulaşmıştır ve yılda yaklaşık 480.000 ton pirinç üretilmektedir. Ortalama pirinç verimi hektar başına 2253 kilogramdır. Dünyadaki ortalama pirinç üretimi ise 2400-2500 kg/ha arasındadır. Ancak bazı Avrupa ülkelerinde pirinç verimi hektar başına 4-5 ton arasında değişmektedir (Anonymous, 2017a).

1.1. Çeltik Yetiştiriciliği

Çeltik, su içinde çimlenebilen ve kökleri suda erimiş oksijenden yararlanabilen tek tahıl cinsidir. Diğer tahıl çeşitlerinin kökleri birkaç gün su altında kaldıktan sonra havasızlıktan öldükleri halde çeltik kökleri suda erimiş oksijenden ve yapraklarda fotosentez sırasında açığa çıkıp köklere ulaşan oksijenden yararlanabilmektedir (Sürek, 1998).

Bu nedenle çeltik yetiştirme devresini su içerisinde geçirebilen bir bitki olduğundan dolayı suyu iyi değerlendirebilen, sulu alanlarda en yüksek verimi ve geliri sağlayabilen bir bitkidir. Çeltik ekim nöbetine girebilen bir bitki olduğundan dolayı işletmelerde işgücünün en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlamaktadır (Gaytancıoğlu, 1997). Çeltik toprak isteği bakımından seçici değildir. Fakat su geçirgenliği az, organik maddece zengin topraklarda daha fazla verim vermektedir. İklim faktörleri açısından en önemli olanlar hava ve su sıcaklıklarıdır.

Pirinç, tropikal sulak alanlarda ve nispeten sıcak veya ılıman bölgelerde yetişen ve büyüyen en önemli bitkilerden biridir. Yağışların yaklaşık 1000 mm olduğu alanlarda kaliteli pirinç yetiştirme olanakları bulunmaktadır. Üretimi sınırlayan en önemli faktör havaların soğumasıdır. Büyüme döneminde bol suya (hektar başına

yaklaşık 3000 metreküp) ihtiyaç duymaktadır. Pirinç verimi tropik bölgelerde ılıman bölgelere göre %20 daha fazladır. Pirinç sıcaklık ihtiyacı diğer tahıllardan daha yüksek olan bir bitki olduğundan bir sıcak bölge ürünü olarak bilinmektedir. Pirinç yetiştiriciliğinde sıcaklık en önemli faktörlerden birisidir. Yağmur eksikliği sulama ile telafi edilebilir, ancak bu durum sıcaklık durumunda mümkün değildir. Pirinç 45 derece kuzey ve 40 derece güney enlemlerde yetiştirilebilmektedir. Farklı büyüme aşamalarının her birinde gerekli olan pirinç sıcaklığı aşağıdaki çizelge 1.1'de göstermiştir.

Çizelge 1.1. Çeltik bitkisinin yetişme devrelerine göre sıcaklık istekleri

Yetiştirme Devresi	Kritik Sıcaklık (°C)		En Uygun Sıcaklık (°C)
	Düşük	Yüksek	
Çimlenme	16-19	45	18-40
Fide gelişme, toprağa tutunma	12-35	35	25-30
Köklenme	16	35	25-28
Yaprak uzaması	7-12	45	31
Kardeşlenme	9-16	33	25-31
Salkım oluşum başlangıcı	15	-	-
Salkım gelişmesi	15-20	30	-
Tozlanma	22	35-36	30-33
Tane doldurma	12-18	>30	20-29

Kaynak: (Gaytancıoğlu, 1997).

Çeltiğin yetişme döneminde düşük ve yüksek sıcaklıklar verimi olumsuz etkiler. Düşük sıcaklıklar zayıf çimlenme, yavaş büyüme ve fidelerde renk farklılaşması, cüceleşme ve az kardeşlenme, salkım çıkışının gecikmesi, salkım çıkartma bozuklukları, çiçeklenme süresinin uzaması, başakların dejenerasyonu, düzensiz olgunlaşma, kısırılık ve anormal tane oluşumu ve benzer sorunlara neden olmaktadır. Diğer taraftan yüksek sıcaklığın olumsuz etkileri daha çok tozlanma ve tozlanmadan hemen önceki devrelerde görülmektedir. Bu devredeki yüksek sıcaklıklar başakçık kısırılığını arttırmaktadır. Bitkinin yaşamında, özellikle çiçeklenme döneminde ortamın nemi çok etkilidir. Çiçeklenme için en uygun hava nemi %70-80'dir. Nem oranının %40'ın altına düşmesi veya %90'ın üzerine çıkması durumunda ise çiçeklenme tamamen durmaktadır. Su, pirinç yetiştiriciliğinde önemli bir rol oynamaktadır (Gaytancıoğlu, 1997).

Çeltik tarımı için toprak işlemesine sonbaharda veya ilkbaharda derin bir sürüm ile başlanır ve tarla kışı bu şekilde geçirir. İlkbaharda tarlada su tutmak üzere tavalara yapılmasına müteakip diskharro veya kazayağı (Kültüvator) ile hafif toprak

işlemesi yapılır. Toprak işlemesi, genellikle çimlenme, fide çıkışı ve toprağa tutunma devrelerinde, bitki gelişmesi üzerinde önemli etkiye sahiptir. Toprak hazırlığının iyi yapılması, şu konularda önemli yararlar sağlar;

1. Yabancı ot kontrolü.
2. Gübrenin toprağa daha iyi karışması.
3. Toprağın kabarma ve havalanması.
4. Toprağın karıştırılmasıyla, alt katmanlarda biriken besin maddelerinin toprağın üst katmanına çıkarılması.
5. Toprağa ince bir yapı kazandırılarak besin maddesi absorpsiyonunun artırılması.

Sedde ve tirlerin yapımında, traktörlere takılan tesviye bıçağı veya tir pulluğu gibi aletler kullanılabilir. Tirlerin genişliği 40-70 cm, yüksekliği de 30-50 cm arasında olmalıdır. Tavaların çok geniş tutulması su kesme ve salmalardaki denetimi azaltır. Suyun ruzgar etkisiyle dalgalanmasına ve bundan özellikle genç bitkilerin zarar görmesine neden olmaktadır. Tavaları çok küçültmek ise çeltik yetiştirilecek toprak yüzeyinin azalmasına, sulama, bakım ve hasat-harman işlerinin yavaşlamasına neden olacaktır (Sürek, 1994). Çeltik tarımı yapılacak tarlanın hazırlığı veya seçiminde üzerinde durulması gerekli olan en önemli husus; tarla tesviyesi veya tesviyeli arazilerin seçilmesi gerekmektedir. Çeltik tarımı, iyi tesviye edilmek şartıyla %4'e kadar eğime sahip arazilerde yapılabilir. Arazi tesviye işlemi, küçük parsellerde tesviye bıçağı ile yapılabilir. Ancak daha geniş arazilerde, hafif ağırlıklı greyder veya lazerle çalışan tesviye aletleri kullanılması gerekmektedir. Arazi düzlemede lazer teknolojisinden yararlanan ülkelerde çeltik tavalalarının genişliği 40–50 dekarı bulabilmektedir.

Arazinin iyi tesviye edilmesi çeltik tarımında aşağıda sayılan önemli yararları sağlamaktadır.

1. Tavalar istenilen büyüklükte ve ebatta yapılabilir.
2. Tavalarda suyun üniform şekilde dağılımı sağlanır, bu da mevcut suyun kullanımında etkinliği artırır.
3. Yılın her zamanında yüzeysel veya derin drenaj yapılmasını sağlar.
4. Çimlenmeden hasada kadar bitki örtüsünde, üniformiteyi sağlar. Eğer arazi iyi tesviye edilmişse, ekimde tohumlar düzgün bir zeminde kısa sürede tutunup gelişeceğinden, iyi bir bitki örtüsü oluşturulabilir.

5. Makinalı tarımda, kullanılan alet ve makinaların hareket kabiliyetini arttırarak, iş verimini yükseltmektedir.
6. Yabancı ot kontrolünün daha etkili ve kolay olmasını sağlar (Sürek, 2002).

1.2. Çeltik Üretiminin Afganistan Tarımındaki Önemi

Son zamanlardaki tahminlere göre dünya yüzeyinde 795 milyon insanın gıda güvenliği sorunu yaşadığı bilinmektedir. Dünyada on kişiden birinin yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürmek için günlük besinlerden gerekli protein ve enerjiyi alamadığı bilinmektedir (Anonymous, 2009, 2015). Gıda ve beslenme güvensizliği yaşayan insanların büyük çoğunluğu düşük gelirli ülkelerin kırsal bölgelerinde yaşamakta ve %75'inin beslenmesinde tarım önemli bir rol oynamaktadır (Haddad, 2000; Pinstup vd, 2007). Bu ülkelerdeki aile işletmeleri beslenmelerini çoğunlukla kendi işletmelerinde üretilen ürünleri tüketmekle sağlamakta, diğer ihtiyaçlarını da ürünlerin bir kısmını satarak karşılamaktadır (Anonymous, 2008). Tarım işletmelerinin geleneksel bir yapıya sahip olması ve çiftçilerin tarımda yenilikleri uygulayamaması hem üretimde verimliliği hem de ürünlerde çeşitliliği zorlaştırmaktadır. Bu durum günlük beslenmede ürün çeşitliliğinin az olmasına sebep olmaktadır.

Afganistan tarıma odaklı bir ekonomi olmasına rağmen son yıllarda zayıf altyapı ve politik istikrarsızlık, hükümetin gıda üretim ve dağıtım ağını yönetme kapasitesini azaltmıştır. Ülkedeki tarım alanlarının çoğu kurak ve dağlık bölgelerden oluşmaktadır. Sulama olanaklarının artırılması tarımsal üretim açısından bu olumsuz etkenleri fırsatlara dönüştürebilecektir (Kawasaki vd, 2012). Kuru Alanlarda Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi (KAUTAM) 2002'ne göre, Afganistandaki gıda üretiminin %85'i sulu alanlarda üretilmektedir. Sulama hizmetleri hem devlet hem de özel sektör tarafından verilmektedir (Rout, 2008). Devlet tarafından geliştirilen büyük ölçekli sulama projeleri mevcut sulanan alanların ancak %10'una sulama imkanı sağlamaktadır. Sulanan alanların diğer kısmı ise çiftçilerin kendi olanakları ile yapmakta oldukları sulamadan oluşmaktadır. Mevcut veriler ülkedeki su kaynaklarının sulama potansiyelini arttırmak için yeterli olduğunu göstermektedir. Ancak sulama altyapısının eksikliği günümüzde çok önemli bir engel olarak görülmektedir (Frenken ve Gillet, 2012). Ülkedeki tarım işletmelerinin yüzde 40'ı mevcut arazilerini yeterince değerlendirememektedir. Bunun temel nedeni ise sulama suyunun yetersizliğidir (Anonim, 2014a).

Afganistan'da tarımsal arazi kullanımı genellikle üç kısımda ele alınmaktadır. Bunlar 1- Sulu koşullarda tarla tarımı yapılan alanlar 2- Bahçe bitkileri yetiştiriciliği yapılan alanlar ve 3- Kurak alanlardır. Kurak alanlar yağmur suyuna bağımlı olup genellikle buğday yetiştiriciliğine tahsis edilmiştir (Anonymous, 2014b). Afgan Tarım, Sulama ve Hayvancılık Bakanlığı (ATSHB), tipik olarak sulanan tarlalardan elde edilen buğday veriminin, yağmurla beslenen alanlardan 2,7 kat daha yüksek olduğunu belirlemiştir (Anonymous, 2010). Bahçe arazileri çoğunlukla yumuşak çekirdekli ve sert kabuklu meyve yetiştiriciliğine tahsis edilmiştir. Afganistan'daki tüm tarım işletmelerinin yaklaşık yüzde 40'ı sulanan tarım arazilerine sahipken, altı işletmenin yaklaşık biri yağmurla beslenen araziye sahiptir (Anonymous, 2016). Çiftçilerin yaklaşık %24'ü bahçe arazisine sahiptir.

Afganistan pirinç yetiştiriciliği bakımından önemli bir ülkedir. Kùltivarlar arasındaki genotipik çeşitliliğin tanımlanması, bitki karakterlerinin genetik davranışlarının incelenmesi ve verimin artırılması Afganistanı pirinç yetiştiriciliği açısından önemli bir ÷lke haline getirmektedir. Ancak pirinç yetiştirilen alanlarda başta sulama olmak üzere önemli sorunlar yaşanmaktadır (Thomas ve Ramzi, 2011).

Sovyetler Birliği'nin işgalinden önce Uluslararası Pirinç Araştırma Enstitüsünün (IRRI) Afganistan'da dört merkezi bulunmaktaydı (Sharuqi, 1977). Bu merkezler ulusal kaynakların korunması ve gelecek nesillere aktarılması konularında önemli hizmetler sunmuştur. Özellikle pirinç çeşitlerinin geliştirilmesi için birçok araştırma yapılmıştır. Afganistan ve çevre ÷lkelerde aromatik pirinç talebi çok yüksek olduğundan ilgili enstitü bu özelliklere sahip Yasemin ve Basmati pirinç türlerini geliştirmiştir. Bu türler uzun taneli pirinçler olup, Tayland ve Hint mutfağının sıcak baharatları ile eşsiz bir lezzete dönüştür÷lmüştür. Daha sonra Sorha, Bala, Lavangi ve Paşa gibi aromatik pirinç türleri geliştirilmiştir (Sarhadi vd, 2008).

Çeltiğin Afganistan tarımı açısından önemli bir yönü tuzlu ve alkali topraklarda yetiştirilmesi ve hatta bu arazilerin ıslah edilmesinde etkili olmasıdır. Afganistan pirinç üretimi açısından çok elverişli hava koşullarına sahiptir. Sulama suyu sağlandığı sürece memleketin tüm bölgelerinde çeltik yetişebilmektedir.

1.3. Araştırma Problemi

Afganistan'ın Tahar İli hemen hemen bütün bitkilerin yetiştirilmesi için uygun iklim ve coğrafi koşullara sahip olduğundan ülkenin önemli tarımsal merkezlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu ilde faaliyet gösteren çiftçiler, buğday hasatından sonra çeltik ekimine başlar ve böylece yılda iki ürün hasat etme imkanına sahiptir. Mevcut üretim sistemi, tarımsal olanaklar ve çeltik işleme tesislerinin yetersizliği, ilde çeltik tarımının tatmin edici bir düzeyde olmadığını göstermektedir. Çiftçilerin çoğunluğu çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunların belli başlıları, tarım makineleri eksikliği, üretim sırasında karşılaşılan sorunlar, pazarlama sisteminde yaşanan sorunlar ve tarımsal yayım hizmetlerinin yetersizliğidir. Bütün bu sorunlar, ilde son derece yüksek kalitede pirinç yetiştirme olanakları varken yurt dışından pirinç ithal edilmesine sebep olmaktadır. Afgan çiftçiler çeşitli platformlarda ürettikleri pirinci değer fiyattan satamaları halinde pirinç üretimden çekileceklerini ifade etmektedir. Bununla birlikte önemli diğer bir sorun da Taliban örgütünün ülkenin hemen hemen bütün alanlarında güvenliği tehdit etmesi ve bu durumun tarımsal üretimi ve çiftçileri olumsuz yönde etkilemesidir. Yine ülkede hakim olan ve yerel halkın sık sık şikayet ettiği yolsuzluklar da ekonomiyi ve tarım sektörünü olumsuz yönde etkilemektedir. Bu koşullar altında, Tahar İlinde faaliyet gösteren çeltik çiftçilerinin sorunların bilimsel çalışmalarla ortaya konulması ve çözüm önerileri üretilmesi son derece önemli olmaktadır.

1.4. Araştırma Hipotezleri

Araştırmanın ana ve yan amaçlarına ulaşmak için kurulan hipotezler aşağıda sıralanmıştır:

1. Afganistan, tarım sektörünün ağırlıklı olduğu ve güvenlik sorunlarının bu sektörü etkilediği bir ülkedir.
2. Çiftçilerin sosyo-ekonomik özellikleri farklılıklar göstermektedir.
3. Çiftçilerin çeşitli tarımsal kuruluşlarla olan ilişkileri zayıftır.
4. Çiftçilerin davranışları, çeltik ekim ve hasat işlemleri hakkındaki bilgi düzeyleri üzerinde etkilidir.
5. Çiftçilerin piyasaya yeterince erişimi yoktur.
6. Çiftçilerin çeltik yetiştirmek için kullandıkları tohum yerel tohumlardır.
7. Çiftçilerin çiftliklerinde çeltik yetiştirilmesi ve toparlama verimleri ile ilgili daha çok geleneksel metotlar uygulamaktadır.

8. Çiftçiler yeni ekim sistemin kullanımında fazla bilinçli değildirler ve gereğinden fazla veya eksik üretim faktörleri kullanmaktadırlar

1.5. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, Afganistan'ın Tahar İlinde pirinç üreten çiftçilerin üretim ve pazarlamada karşılaştıkları sorunlarını ortaya koymak ve bunlarla ilgili çözüm önerileri getirmektir. Bu amaçla araştırmada, Afganistan'da pirinç üreticilerinin üretim ve pazarlamada karşılaştıkları sorunları inceleyerek Tahar İli örneğiyle ortaya konulmuştur. Bunun için çiftçiler ile yüz yüze yapılan anket çalışmalarından elde edilen veriler kullanılmıştır. Ayrıca Tahar ilinin Tarım Müdürlüğü (TTM) verilerinden yararlanılmıştır. Böylece Afganistan için önemli bir gıda kaynağı olan ve ülke ihtiyacının önemli bir kısmının ithalat yolu ile karşılandığı pirincin-çeltiğin ekonomik durumu, üretim sorunları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın bütüncül amaçları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1. Afganistan'ın genel ve tarımsal özelliklerini ortaya koyarak dünya pirinç üretimindeki yeri ve önemini belirlemek.
2. Çiftçilerin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemek.
3. Çiftçilerin çeşitli tarımsal kuruluşlarla olan ilişkileri belirlemek.
4. Çiftçilerin davranışları, çeltik ekim ve hasat ettikleri hakkındaki bilgi düzeyleri belirlemek.
5. Çiftçilerin piyasaya nasıl erişimi yapılması belirlemek.
6. Çiftçilerin çeltik yetiştirmek için kullandıkları yöntemleri belirlemek.
7. Pirinç üreticilerinin üretim ve pazarlamada karşılaştıkları sorunları belirlemek ve önem sırasına koymak,
8. Pirinç üretimi ile ilgili bir SWOT Analizi yapmak.
9. Üretim ve pazarlamada karşılaşılan sorunlara uygun çözüm önerileri getirmektir.

Araştırma sonuçlarının üreticilere, sivil toplum kuruluşlarına, Tarım, Sulama ve Hayvancılık Bakanlığı personeline, politikacılara, yayımcılara ve tarımla ilgili diğer bütün paydaşlar için yararlı bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Araştırma için yapılan literatür taramasında konu ile doğrudan ve dolaylı olarak ilişkili veya benzer araştırmalar, yurtiçi ve yurt dışında yapılmış olmalarına göre aşağıda özetlenerek göstermiştir.

Gümüş (2012), “Tosya Pirincinin Üretim Ve Pazarlama Sorunları” isimli araştırmada çeltik üreticilerinin en önemli sorunları olarak maliyet giderlerini belirlenmiş, bu giderlerin de mazot, ilaç, tohum ve gübre giderlerinden oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu konuda devletin destek miktarlarını artırması gerektiği üreticiler tarafından ifade edilmiştir. Üreticilerin bir araya gelerek kooperatif vb oluşumlar içinde birlikte hareket edemedikleri ve ürünlerini tüccarlara düşük fiyatlardan satmak zorunda kaldıkları görülmüştür. Ayrıca üreticilerin pirinç satışı ve pazarlaması konusunda herhangi bir kurum veya kuruluşun profesyonel destek almadıkları, geleneksel yollar üzerinden satış yaptıkları ifade edilmiştir.

Sarhadi vd (2009), “Afgan Yerli Pirinç Çeşitlerinde Aroma ve Agronomik Özelliklerin Karakterizasyonu” isimli araştırmada Afganistan ve diğer ülkelerden aromatik ve aromatik olmayan yerli pirinç çeşitlerinin önemli agronomik karakterleri değerlendirilmiştir. Afgan kültür bitkileri, Permel, Şirkati, Serda Bale, Sela doşi, Sela Tahar, Germa Bala, Lawangi pirinçler Hint kültürü Basmati ile boyu ve uzunluğuna göre değişmemekte olduğu belirlenmiştir. Ayrıca üreticilerin daha çok yerli pirinç yetiştirdiği ve bu yüzden verimin düşük olduğu belirlenmiştir. Üreticiler pirinç üretiminde verim ve kalitenin artırılması için devletten pirinç tarımını geliştirici önlemler ve iyileştirilmiş tohum desteği beklediklerini ifade etmişlerdir.

Astewel (2010), “Pirinçte Karlılık ve Pazarlama Zinciri Analizi: Fogera Woreda Bölgesi Örneği” isimli araştırmada Etiyopya’nın Fogera Woreda bölgesindeki pirinç pazarlama zincirleri analiz edilmiştir. Araştırmada bölgenin pirinç piyasasının yapısı, davranış ve performansı, pirinç üretim maliyetleri ve karlılığı analiz edilerek hanehalkının pazarlara pirinç arzı incelenmiştir. Ayrıca pirinç üretimi ve pazarlama destek hizmetleri (girdi temini, kredi ve pazarlama hizmetleri), pirinç üretimi ve arzı için önemli olan kısıtlamalar ve fırsatlar belirlenmeye çalışmıştır.

Bakhshoodeh ve Thomson (2006), “Çoklu Döviz Kurlarının Kaldırılmasının Sosyal Refah Etkileri: İran'daki Pirinç Ticaretinden Gelen Kanıtlar” başlıklı çalışmada pirinç ticaretine ilişkin mevcut kontrollerin kaldırılmasının refah etkileri ve yerli pirinç kupon programı, 1961-1999 verisine kısmi denge analizi uygulanıp

değerlendirilmiştir. Sonuçlar, döviz piyasasına ilişkin olarak, pirinç piyasasındaki liberalleşmenin, esas olarak iç arzdaki azalmaya bağlı olarak pirinç ithalatında artışa neden olduğunu göstermektedir. Refah açısından bakıldığında, pirinç piyasasındaki liberalleşme sonucu üretici rantı azalmıştır, ancak pirinç tüketicileri ve İranlı vergi mükellefinin kazanacağı görülmüştür. Genel olarak, tüketiciler ve vergi mükelleflerinin kazanımları, yerel üreticilerin maruz kaldığı zararlardan daha yüksek olmuştur. Bu nedenle İran'daki pirinç pazarının liberalizasyonu ile genel refahın artabileceği sonucuna varılmıştır.

Öztürk ve Kaşko (2017), “Fındık İşletmelerinin Üretim ve Pazarlama Sorunlarının Analizi: Samsun İli Örneği” başlıklı çalışmada, fındık üretiminde karşılaşılan en büyük sorun olarak Terme ve Çarşamba ovalarında üretimde kullanılan girdilerin pahalı olduğu belirtilmiştir. Bunu da her iki ovada da sırasıyla ürün fiyatının düşüklüğü ve piyasaların belirsiz oluşu takip etmiştir. Pazarlama aşamasında ise serbest piyasada ürün fiyatının düşüklüğü her iki ovada da en önemli sorun olarak belirlenmiştir. Ayrıca üreticilerin örgütlenme yetersizliği nedeniyle birlikte hareket etmemesi her iki ovadaki işletmeler için de pazarlama esnasında karşılaşılan ikinci sorun olarak saptanmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü işlemlerde çiftçilerin büyük çoğunlukla taban arazilerde fındık üreticiliğinin yasal olmadığını bildikleri halde mevcut fındık bahçelerini sökmeyi düşünmedikleri saptanmıştır.

Feizabadi (2011), “İran'da Pirinç Pazarlama Sistemi Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmasında İranda pirincin beslenme açısından buğdaydan sonra ikincisi sırada geldiğini, artan nüfus ve gayrisafi milli hasılanın İran'ı en önemli pirinç ithalatçısı bir ülke haline getirdiğini belirtmektedir. Mazandaran İlinde pirinç pazarlama sistemini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada pazarlama marjları, pazar etkinliği ve pazarlama maliyet katsayısı hesaplanmıştır. Sonuçlar, 2000 yılında HYV'nin toptan pazarlama marjının yerel türlerden daha düşük olduğunu ancak 2010 yılında durumun tersine döndüğünü göstermiştir. İkinci olarak, perakende pazarlama marjı, toplam pazarlama marjı, piyasa etkinliği ve maliyet pazarlama katsayısı yerel türlerde HYV'ye oranla daha yüksek çıkmıştır. Araştırmada bütün bu faktörlerin iyileştirilmesi için kooperatifçiliğin teşvik edilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Yener ve Seçer (2017), “Gaziantep İlinde Üretici Düzeyinde Üzüm Pazarlama Yapısı, Üretim ve Pazarlamada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli çalışmada hasat edilen üzümün büyük bölümünün sofralık olarak

değerlendirildiğini ve pazardaki en büyük alıcının tüccarlar olduğunu ifade etmiştir. Üreticilerin en önemli üretim sorunları istenilen kalitede ürün elde edilememesi, girdi fiyatlarının yüksek olması ile hastalık ve zararlılarla mücadelede zorluk çekilmesidir. Pazarlamada karşılaşılan en önemli sorunlar ise alıcı sayısının ve ürün çeşidinin az olması, üreticilerin piyasalarla ilgili bilgi yetersizliği ve işleme tesislerinin nitelik ve sayı bakımından yetersiz olmasıdır. Üreticiler üretim tekniği bakımından bilgilendirilmeli ve kooperatif çatısı altında birleşmeleri için özendirilmelidir. Girişimcilerin ise işleme tesisleri ve ortak bir ticari marka oluşturmak için bilinçlendirilerek desteklenmeleri gerektiği belirlenmiştir.

Şapaloğlu (2015), “Pirinç Üretim-Tüketim Zincirinde Pazarlama Kanallarının Yapısı ve Pirinç Pazarlama Marjları: Edirne İli Örneği” isimli araştırmada pirincin pazarlama kanalları arasında perakendecilerin durumunun “günah keçisi” olarak tanımlanabileceği görülmüştür. Üretici, imalatçı ve nihayetinde tüketiciler arasında dahi pirinç üzerinde en yüksek karın perakendeciler tarafından elde edildiği algısı bulunmuştur. Perakendeciler sattıkları ürüne herhangi bir katkı sunmaksızın kar elde eden kuruluşlar olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca düşük fiyatla pirinç satabilmek amacıyla, pirinç içerisinde kırık tane oranının kodekste belirlenen oranın üzerinde tutulması da sektörde sıkça başvurulan bir yöntem olduğu görülmüştür.

Hassanzoy (2017), “Afganistan'da Yüksek ve Düşük Kaliteli Pirinç Piyasaları Arasındaki Mekansal Pazar Entegrasyonu ve Fiyat Transferi” başlıklı çalışmada, asimetric denge ayarlaması altında yüksek ve düşük kaliteli pirinç fiyatlarının küresel ve yerel fiyatlar arasındaki dengeye yönelik fiyat aktarımının büyüklüğü ve uyum hızının karşılaştırılması yapılmıştır. Sonuçlar, fiyat aktarım analizinde farklılaştırılmış bir ürün olarak pirinci ele almanın, küresel ve yerel pirinç pazarları arasındaki ilişkiyi daha iyi anlayabileceğimizi; pirinç piyasalarını geliştirmek için politika önerilerinin etkinliği artırabileceğini ve pirinç piyasasındaki şokların yoksul hanelerin mağduriyetini azaltabileceğini göstermektedir.

Slayton (2009), “Asya Hükümetleri Dünya Pirinç Piyasasını Dikkatsizce Nasıl Ateşe Verdi” isimli araştırmada, pirinç piyasası bir yangın yerine benzetilmiş ve bu duruma Asya hükümetlerinin neden olduğu belirtilmiştir. Şaşırtıcı bir şekilde, alevlerin en yoğun şiddette eriştiğinde, yağmur bulutları ortaya çıkmış, rüzgarlar [piyasa psikolojisi] değişmiş, yerdeki koşullar iyileştirilmiş ve yangının sönmesi sağlanmıştır. Bununla birlikte, ticaret yapısı Asyadaki birkaç önemli pirinç ihraç ve ithal eden ülkedeki karar vericilerin eylemleri tarafından ciddi şekilde zarar

görmüştür. Bu çalışmada pirinç piyasasında iç politikaların olumsuz etkilerini önlemek ve 2008 yılında yaşanan olumsuz deneyimlerin tekrar yaşanmaması için pirinç ihracatı ve ithalatı yapan ülkelerdeki politikacıların almaları gereken önlemler üzerine bazı öneriler geliştirilmiştir.

İncelenen çalışmalarda çeltik üretimi ve pirinç sektörü çeşitli açılardan ortaya konmuştur. Üretim yönünden Afganistanda pirinç üretimi için çiftçiler açısından göze çarpan en önemli sorunlar, üretim faktörlerinin eksikliği, üretim kalitesinin düşüklüğü, üreticilerde sermaye noksanlığı ve yeterli sermayeye erişimdeki güçlükleri ve ülkeye dışarıdan kolaylıkla pirinç ithal edilmesidir. Araştırmada konu ile ilgili literatür incelendiğinde pirinç sektörü için Afganistan'da yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Dünyada çeşitli ülkelerde ve bölgesel olarak çeşitli ürünlerin üretiminde yaşanan üretim ve pazarlama sorunları değişik metotlar izlenerek ortaya koymuştur. Bu çalışma Afganistan'ın Tahar İlinde pirinç üretim yapan çiftçilerin üretim ve pazarlamasında karşılaştığı sorunları belirleyip gerekliliği çözümleri ortaya çıkarması açısından ilk çalışma olacaktır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Araştırma Alanı ile İlgili Genel Bilgiler

Tahar, Afganistan'ın otuz dört ilinden biridir. Ülkenin kuzey doğu bölgesi'nde yer alan Tahar ilinin merkezi Talukan'dır. İl Kuzey-Doğuda Badahşan, Güneyde Panjsher, Güney-Batı'da Baghlan ve Kunduz ile Kuzey-Batıda Kapisa illeri ile çevrelenmiştir (Şekil.3.1). Tahar, 36.54 Kuzey enlemleri 69.34 Doğu boylamları koordinatlarında olup ülkenin başkenti Kabil'den 400 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. Tahar kuzeydeki ana ticaret merkezleri ve Afganistan'ın merkezi arasında iyi bir konuma sahiptir. (Anonymous, 2016).

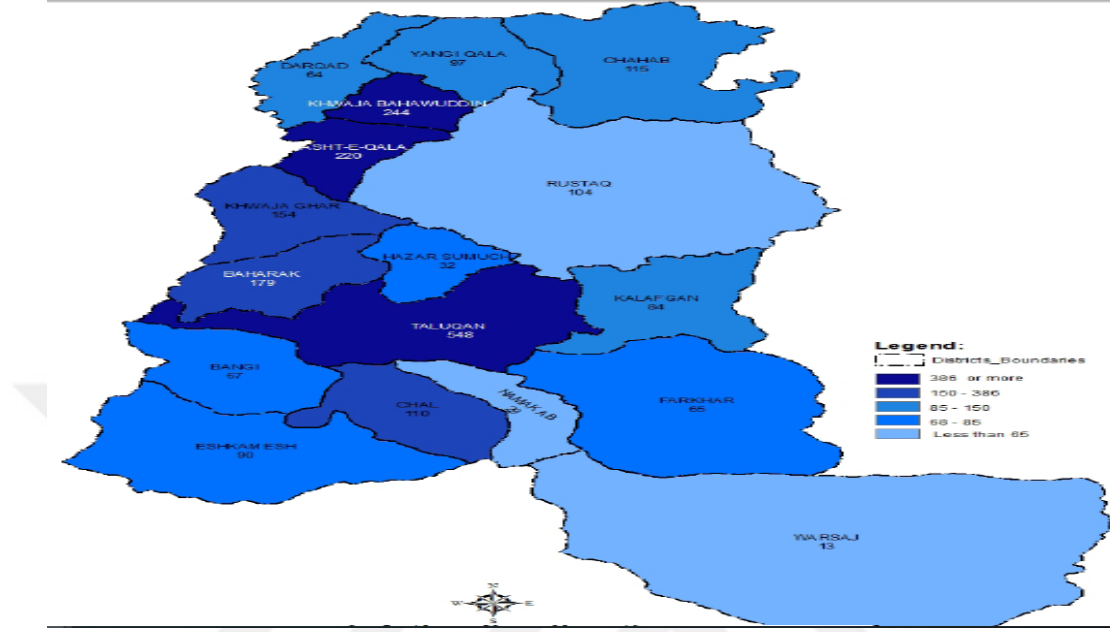

Şekil 3.1. Afganistan haritası

Tahar, deniz seviyesinden 801 metre yükseklikte yer almakta ve toplam Afgan topraklarının %1.91'ini temsil eden 12,842 km²'lik bir arazi alanını kapsamaktadır (Anonymous, 2016). Merkez ilçe olan Talukan dışında bu il, Hazar Samoch, Baharak, Bangi, Chal, Namak Ab, Kalafgan, Farkhar, Khwaja Ghar, Rustaq, Eshkamesh, Dasht-E-Qala, Warsaj, Khwaja Bahawuddin, Darkad, Chahab ve Yangi Qala olmak üzere 16 ilçeye sahiptir (Şekil 3.2).

Tahar, Afganistan içerisinde tarım için en uygun yer olarak belirtilmektedir. Buğday ve pirinç ana tarım ürünleridir. Diğer tarım alanları pamuk, patates, yem

bitkileri (yonca, mısır, arpa) ve sebze (karpuz, havuç, soğan, domates, banya) üretimine tahsis edilmiştir. İlde ormancılık ve yazlık meyve üretimi de bulunmaktadır.

Şekil 3.2. Tahar İlinin haritası

3.1.1. İlçelere göre nüfus dağılımı

Merkez ilçe Talukan, en yüksek nüfusa sahip olup ilin toplam nüfusunun %26,2'sini barındırmakta, bunu da %15,2 ile Rustaq ilçesi takip etmektedir. Nüfusu en az olan ilçeler ise %1,3 ile Namak Ab ve %1.0 ile Hazar Samoch'dur (Anonymous, 2016).

Taharın toplam nüfusu 2001 verilerine göre 966,576 kişi idi. Ancak 2017 yılında Merkez İstatistik Kurumun verilerine göre ilin nüfusu 1,000,336 kişi ve 121,276 aileden oluşmaktadır. Aile başına ortalama 6 kişi düşmektedir. Nüfusun cinsiyet açısından dağılımında çok önemli bir fark bulunmazken kırsal alanda yaşayanlar kentlere göre büyük bir çoğunluk oluşturmaktadır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Cinsiyete göre kentsel ve kırsal nüfus (kişi)

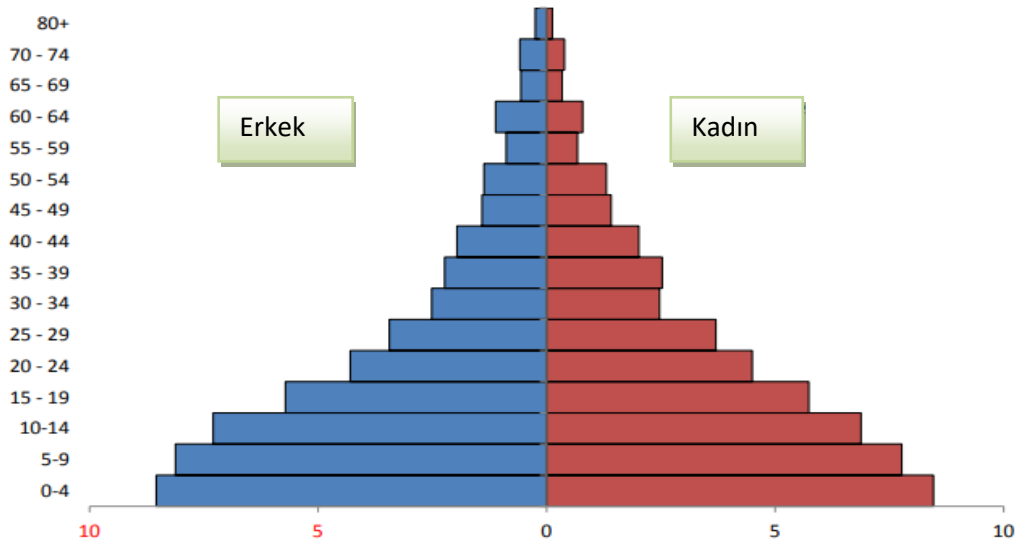
Cinsiyet	Kentsel nüfusu	Kırsal nüfusu	Toplam kentsel ve kırsal nüfusu
Erkek	67.678	442.512	510.190
Kadın	65.563	424.583	490.146
Toplam	133.241	867.095	1.000.336

3.1.2. İşgücü

Tahar İl Gazetesi verilerine göre 2015/16 yılında Tahar'ın işgücü piyasasına katılım oranı %46.8 olup ilde işgücünden en yüksek payı hizmet sektörü almaktadır. Nüfusun %42.5'i hizmet sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektörü, hizmet sektöründen sonra %35'lik oranla ikinci sırayı almakta, bunu da %6.3 ile sanayi sektörü ve %3.7 ile inşaat sektörü izlemektedir. (Anonymous, 2016a).

3.1.3. Yaş yapısı

Tahar İli nüfusunun yaklaşık %47,1'i 15 yaş altındadır. Bu veri il nüfusunun çok genç olduğunu göstermektedir (Şekil 3.3). İl nüfusunun en yüksek oranını (%17) 0-4 yaş grubu nüfus oluşturmaktadır. Diğer önemli iki yaş grubu da sırasıyla %15,9 ile 5-9 yaş grubu ve %14,2 ile 10-14 yaş grubu olmuştur. Bu rakamlar il nüfusunun neredeyse yarıya yakınının iktisaden faal olmadığını ve çocuk yaşta olduğunu göstermektedir.

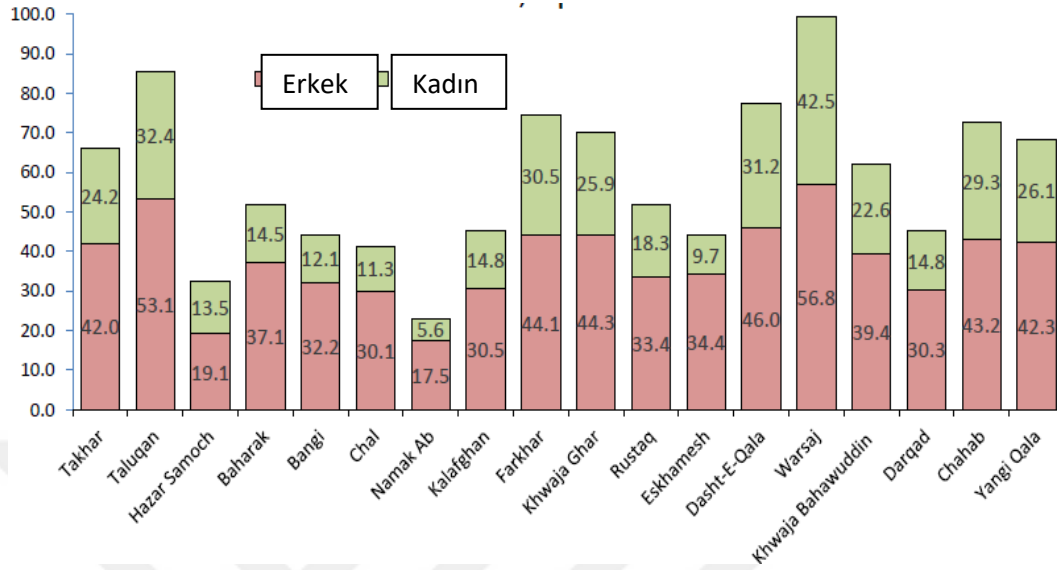

Şekil 3.3. Tahar ilinde yaş ve cinsiyete göre nüfus dağılımı(%)

3.1.4. Okuryazarlık

Tahar'da 15 yaş ve üzerinde toplam nüfusun okuryazarlık oranı %28,1dir (erkeklerde %37,8 ve kadınlarda %18,2). Bu oran ulusal okuryazarlık oranı olan %34,3'ten daha düşüktür. İlde 10 yaş ve üstü nüfus içinde okuma yazma oranı %33,3'tür. İlde erkeklerin okuryazarlık oranı %42.0 iken, kadınlarda %24,2'dir. Genç nüfusun (15-24 yaş arası) okuryazarlık oranı yüzde 46,6'dır (erkeklerde %56,1 ve kadınlarda %37.4). Bu değerler ulusal düzeyde %51,7'lik genç nüfus okuryazarlığı

oranı (erkeklerde %66 ve kadınlarda %36.7) ile karşılaştırıldığında daha düşüktür (Anonymous, 2016).

Şekil 3.4. Takhar ilçelerinde cinsiyete göre okuryazarlık oranları

İlçeler arasında Warsaj, 10 yaş ve üstü nüfusun okuryazarlık oranının diğer ilçelere göre daha yüksek olduğu bir ilçedir. Bu ilçede toplam okuryazarlık oranı %49,5'tir (erkeklerde %56,8 ve kadınlarda %42,5). Talukan ilçesi ikinci en yüksek okuryazarlık oranına %43,0 (erkeklerde %53,1 ve kadınlarda %32,4) sahiptir. Namak-Ab en düşük okuryazarlık oranlarına (%11,7) (erkeklerde %17,5 ve kadınlarda %5,6) sahip olan ilçedir (Anonymous, 2016).

3.2. Materyal

Çalışmanın ana materyalini ağırlıklı olarak pirinç yetiştiren üreticiler ile yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Çalışmada Takhar İli ve Afganistan ile ilgili genel ve tarımsal bilgilerin derlenmesinde çeşitli kurumlardan sağlanan istatistikî veriler, raporlar ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır.

Anket formları, benzer konularda yapılmış çalışmalardan faydalanılarak ve uzman kişilerin görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Ankette yer alan soruların uygunluğu ve yeterliliğini test edebilmek amacıyla bir ön çalışma yapılmıştır ve gerekli düzeltmeler sonucunda ankete son şekli verilmiştir. Anket formu, 3 temel bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde üreticilerin ve çiftçilerin genel özelliklerini, ikinci bölümde piyasalarda pirinç pazarlama yapısını ve üçüncü bölümde ise

üreticilerin üretim ve pazarlama sorunları ile ilgili beklentilerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur.

3.3. Yöntem

Araştırmanın sahaya dönük çalışması için Tahar İlinin merkez ilçesi ve pirinç üretilen diğer ilçeleri seçilmiştir. Bu seçimin en önemli nedeni ilçelerin pirinç üretim potansiyeline sahip olmaları, üretimin önemli bir kısmının iç tüketim olarak değerlendirilmesi ve bu bölgede yapılan araştırmaların yetersiz olmasıdır.

İlde çiftçi kayıt sistemi bulunmadığından dolayı her yıl aktif olarak kaç çiftçinin pirinç üretimi yaptığına yönelik kesin bir rakam bulunmamaktadır. İl Tarım teşkilatında görev yapan personelle yapılan görüşmelerde her yıl yaklaşık olarak 3000 çiftçinin tarımsal üretim yaptığı belirlenmiştir. Anket uygulaması için pirinç üretimi yapan çiftçilerin örnek hacminin belirlenmesinde evrendeki birey sayısının bilinmesi halinde uygulanacak formül esas alınmış ve bu sayı 3000 olarak kabul edilmiştir. Daha sonra %90 güven aralığı ve %5 hata payı için örnek hacmi, aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N - 1) + t^2pq}$$

N= Evrendeki birey sayısı (İldeki toplam üretici sayısı)

n= Örnekleme alınacak birey sayısı

p= İncelenecek olayın görünüş sıklığı (Çiftçinin pirinç ekme olasılığı =0.5)

q= İncelenecek olayın görülme sıklığı (Çiftçinin pirinç ekmeme olasılığı (1-p=0.5)

t= t-tablo değeri = 1.96)

d= Olayın görülme sıklığına göre yapılmak istenen sapma (%10=0.1)

$$n = \frac{3000 \times 1.96^2 \times 0.5 \times 0.5}{0.1^2(3000 - 1) + 1.96^2 \times 0.5 \times 0.5} = 93$$

Yukarıdaki formül yardımıyla örneğe çekilen 93 çiftçi ile anket yapılmış ancak 3 anket tam olarak doldurulamadığı için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bu yüzden araştırmada sahaya yönelik veri analizleri 90 denek üzerinden yürütülmüştür.

3.4. Verilerin Analizinde Uygulanan Yöntem

Araştırmada veri analizinde üç farklı yöntem kullanılmıştır. Bunlardan birincisi derleme çalışmalarında izlenen nitel veri analiz yöntemi; ikincisi frekans, yüzde ve standart sapmadan oluşan tanımlayıcı istatistikler; üçüncüsü de ilde pirinç tarımının güçlü yönleri, zayıf yönleri ve bu konudaki fırsatlar ve tehditleri belirlemek üzere yapılan SWOT analizidir.

SWOT analizi, bir projede ya da bir ticari girişimde kurumun, tekniğin, sürecin, durumun veya kişinin güçlü (Strengths) ve zayıf (Weaknesses) yönlerini belirlemekte, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (Opportunities) ve tehditleri (Threats) saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir. Bu teknik projenin ya da ticari girişimin hedeflerini belirlemeyi ve amaca ulaşmak için olumlu ya da olumsuz olan iç ve dış faktörleri tanımlamayı gerektirir. Bu yöntem 1960'lar da Harvard Üniversitesi'nin profesörleri olan Learned, Christensen, Andrews ve Guth tarafından geliştirilmiştir.

SWOT analizi, çevresel faktörlerin incelenmesini, işletmenin geleceği açısından önemli olan fırsatların saptanmasını, işletmeye tehdit unsuru oluşturabilecek faaliyetlerin (örneğin rakip firmaların atılımları, tüketici tercihlerindeki ani değişiklikler) önceden fark edilip önlem alınmasını, işletmenin güçlü yönlerinin ortaya çıkmasını ve bunların hangi durumlarda, koşullarda ve ortamlarda kullanılması gerekebileceğinin saptanmasını, işletmenin zayıf yönlerinin belirlenerek önlem alınmasını, zayıf yönlerin olası tehditler karşısında işletmeyi düşürebileceği zor durumlarının analiz edilmesini vb. stratejik ve planlamacı yaklaşımları kapsamaktadır.

SWOT analizi sonucunda işletmeye çeşitli kazanımlar elde edebilir. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

- Güçlü yönlerimizi fırsatlardan yararlanacak şekilde kullanabiliriz.
- Zayıf yönlerimizin farkına vararak onları güçlü yönlere dönüştürecek stratejiler geliştirebiliriz.
- Çevremizdeki tehditleri güçlü yanlarımız ile bütünleştirilebilecek fırsatlara dönüştürebiliriz (Anonim, 2018a).

Tahar bölgesinde pirinç üretimi yapan çiftçilerin üretim ve pazarlama sorunlarının tespiti ve çözümleri için araştırmada elde edilen veriler, bir kalitatif

analiz tekniđi olan SWOT analizinden yararlanılarak deđerlendirilmiřtir. SWOT analizi ile bۆlgedeki pirinç sektۆrű bűtűn yۆnleri ile ele alınarak irdelenmiřtir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Afganistan Hakkında Genel Bilgiler

Afganistan, Orta Asya'da beş bin yıllık tarihe sahip dağlık bir ülkedir. İlk olarak Aryana daha sonra Bahtar ve Horasan olarak adlandırılmıştır. Ancak 1126 yılında Ahmed Şah Baba hükümdarlığı döneminde Aryana ve Horasan ismi Afganistan olarak değiştirilmiştir. Afganistan, doğuda ve güneyde 2430 km Pakistan ile, Batısında 936 km İran ile, Kuzeybatısında 744 km Türkmenistan ile, Kuzeyde 137 km Özbekistan ile, Kuzeydoğuda 1206 km Tacikistan ile ve 76 km Çin ile ortak sınıra sahiptir. Afganistan 34 il ve 398 ilçeye ayrılmıştır (Anonymous, 2018b).

Resmi adı Afganistan İslami Devletidir. Başkenti Kabil olup, bağımsızlık tarihi 19 Ağustos 1919'dur. Resmi dili Farsça ve Peştuncadır. Dini gruplar genellikle Müslümandır. Nüfusu 2017 yılında yapılan nüfus sayıma göre 29,551,674 olup, nüfus artış oranı %2.45'tir (Anonymous, 2017). Uzun yıllardan beri süregelen savaşlar ve iç karışıklıklar nedeniyle büyük tahripler yaşamasından dolayı uluslararası toplumun desteğinin odak noktalarının başında gelmektedir.

Tarih ve çevre Afganistan'da geniş bir insan etkileşimi ve dil farklılıklarına neden olmuştur. Göç ve sürekli istila süreci, daha fazla etnik ve kültürel çeşitlilik, farklı mezheb değişikliği dalgaları ve düzensiz bir nüfusun bir araya gelmesine yol açmıştır. Afganistan, tarihinde farklı etnik kökenleri ve inançları olan birçok toplumun bu bölgede savaşan yaygın emperyalist güçlerle olan mücadelesinden ulusal bir hükümetin yaratılışının simgesidir. Ancak bölgede emperyalist güçlerin yarattığı sorunlara ek olarak, çok sayıda etnik ve dilsel topluluktan kaynaklanan sorunlar da ülkenin bağımsızlığına tehdit oluşturmaktadır.

Ülkede etnik gruplar ağırlıklı olarak Paştunlar, Tacikler, Özbekler, Hazaralar, Türkmenler, Kırgızlar, Aymaklar, Kızılbaşlar, Kazaklar, Beluçlar ve diğer etnik gruplardan oluşmaktadır (Çakmak, 2004). Paştunlar, Afgan hükümetinde etkili ve aynı zamanda en kalabalık gruptur. Paştunlar genellikle ülkenin güney ve güneydoğu bölgelerinde kabileler halinde yaşamaktadır (Çakmak, 2004).

Dünyanın en fakir ülkeleri arasında yer alan ülkede halkın %60-65'i okuma yazma bilmemektedir. Nüfusun %70'i kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Halkın %40'ından fazlası yoksuldur. İşsizlik oranı %40'dır. Nüfusun %80'i tarımla

geçinirken endüstri sektöründe çalışanların oranı %6'dır. Taliban rejiminin 2001 yılında devrilmesinden bu yana ülke ekonomisi yıllık ortalama %10'a yakın büyüme göstermektedir. Gayri safi yurtiçi hasıla 70 milyar dolara yaklaşmıştır.

Tarım sektörü, bünyesinde önemli miktarda bir nüfus barındırması, milli gelir ve ihracata katkı sağlaması, ülkenin gıda maddeleri ihtiyaçlarını karşılaması ve sanayi sektörüne girdi sağlayarak desteklemesi ve bu sektöre talep yaratması bakımından gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sektördür (Boz, 2004; Cinemre ve Kılıç, 2015). Tarım Afganistan'ın beslenmesinde ve ekonomik kalkınmasında da son derece önemli bir sektördür (Alamyar ve Boz, 2018; Khaliq ve Boz, 2018; Muradi ve Boz, 2018). Afganistan, üretim altyapısı zayıf ve katma değer üreten sanayisi az olan, tarım ekonomisine dayanan bir ülkedir. Ülke ekonomisi 2001'den sonra uluslararası finansal destek sayesinde gelişme sağlamıştır. Ancak ekonominin %80'inden fazlası kayıt dışıdır. Ülke 2003-12 yılları arasında yılda ortalama %9.4 büyüme kaydetmiştir. Ancak son yıllarda bu büyüme yavaşlamıştır. Büyüme oranlarının yeniden artması, güvenliğin sağlanması, güçlü reformların yapılması, madencilik ve tarım gibi kilit sektörlerle yönelik yatırımlara bağlıdır. Afgan ekonomisinin, yıllık %2.5'lik artış oranına sahip nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için yüksek büyüme rakamlarını yakalaması gerekmektedir. Ancak ülkede ciddi güvenlik sorunları, yatırımların önündeki en büyük engel olmuştur. Bir diğer sorun da yerli halkın da çok şikayet ettiği yolsuzluktur (Anonymous, 2018).

4.1.1. Biyofiziksel özellikler

Afganistan 652,664 kilometrekarelik alana sahiptir. Büyüklüğüne göre dünyada kırkbirinci sırada yer almış ve 2015 yılında 32 milyondan fazla nüfusu ile dünyanın en kalabalık ülkeleri arasında kırkikinci ülkedir. Dari (Farsça) ve Peştuca ülkenin resmi dilleri ve İslam da resmi dinidir. Kırk yıllık savaş Afganistan'ı dünyanın en tehlikeli ve yoksul ülkelerinden biri haline getirmiştir. Ülkenin 2016 yılında kişi başına düşen GSYİH'sı 600 dolarlık nominal bir gelire dayanmaktadır. Afganistan, eski çağlarda İpek Yolu ve insanların göç yolları üzerinde odak noktası olmuştur. Arkeologlar, MÖ 50.000'den fazla insanın bu topraklarda yerleşmiş olduğunu belirtmektedir. İlk şehir uygarlığı bu topraklarda M.Ö. 2000 ile 3000 arasında başlamıştır (Anonymous, 2016b).

4.1.2. Topografik özellikler

Afganistan, Güney Asya ve Orta Asya arasında 60 ile 75 derece doğu boylam ve 29 ile 38 derece kuzey enlemler arasındaki dağlık bir bölgedir. Neoshakh Zirvesi, Afganistanın en yüksek dağı olup, Tacikistan'ın kuzey sınırındadır. Afganistan, yazları sıcak ve kışları soğuk bir iklime sahiptir. Ülkenin merkezi ve kuzeydoğu bölgelerinde kış ayları çok soğuk ve şiddetlidir. Ocak ayında ortalama sıcaklık 15 dereceden azdır. Öte yandan kuzeyde Amu Nehri civarında, güneybatıda Sistan Havzasında, Celalabad ve Türkistanda yazları sıcak olup Temmuz ayı ortalama sıcaklık 35 derecedir (Anonymous, 2018d).

Afganistan'da araziler genel olarak beş kısma ayrılmıştır. Birinci sınıf tarımsal alanlardır. İkinci sınıf tarım alanları civarındaki fidanlık ve ağaçlık alanlardır. Bu iki arazi sınıfı toplam 7.8 milyon hektar olup toplam alanların %11.96'sını oluşturmaktadır. Üçüncü arazi sınıfı 31 milyon hektarlık çayır ve otlak alanlar olup toplam alanların %49'unu oluşturmaktadır. Dördüncü arazi sınıfı 1.9 milyon hektarlık orman alanlarıdır ve oranları %3'tür. Beşinci ve son sınıf arazi kısmı da ekilmeyen alanlardır. Afganistan'ın her bölgesi özel bir hava durumuna sahiptir. Örneğin Kabil'e 30 km uzaklıktaki Sarobi bölgesine kış aylarında kar yağmamaktadır. Yine Kandahar, Khost, Jalal-Abad ve Laghman illerinde de kış aylarında kar düşmemektedir.

Dünya Gıda Örgütü'ne göre, Afganistan'ın toplam toprak alanı 652,225 kilometrekare veya 65,22 milyon hektardan oluşturmaktadır. Topraklar 1/6 oranında düz alanlardan oluşmakta ve bu da yaklaşık 108,704 kilometrekareye denk düşmektedir. Afganistan'ın su kaynaklarının yüzde 80'inden fazlası Hindu Kush Dağları'ndan gelmekte ve toplam 7.8 milyon hektar arazi bu suyu kullanmaktadır. Çizelge 4.1'de Afganistan'ın arazi kullanım şekli verilmiştir.

Çizelge 4.1. Afganistan'ın kullanılmakta olan alanları (bin/ hektar)

Arazi kullanımı	2014/15	2015/16	2016/17
Toplam coğrafi alan	65223	65223	65223
Yerleşim alanı	30000	30000	30000
Diğer tüm alanlar	25613	25613	25613
Tarım alanları	9610	9610	9610
a- Bahçe ve ormanlık alanlar	1700	1700	1781
b- Ekilemeyen araziler	4286	4410	4228
c- Sulanabilen tarım arazisi	2177	2165	2457
d- Kurak alanlar	1447	1335	1144

Kaynak: Tarım, Sulama ve Hayvancılık Bakanlığı

Tarım, Afganistan'ın en önemli istihdam kaynağıdır. Halkın büyük bir çoğunluğu geçimini tarımdan sağlamaktadır. Nüfusun %80'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Ülkede yetiştirilen tahıllar arasında buğday, arpa, mısır ve pirinç ön plana çıkmaktadır. Yetersiz sulama, düzensiz yağışlar, piyasa erişiminin olmaması ve diğer yapısal engeller sebebiyle verimin düşük olduğu bilinmektedir. Ülkede GSYİH'nin üçte birini tarım sektörü oluşturmaktadır. Dolayısıyla tarım hem gıda güvenliği temini hem de ülkenin ekonomik büyümesi açısından ehemmiyet arz etmektedir (Anonymous, 2018c).

4.1.3. Bahçe bitkileri

Yaklaşık 360.000 hektarlık arazi olan üzüm bağları dahil olmak üzere, sulu arazilerin %14'ünü oluşturan bahçe alanıdır. Bu sektör 2 milyondan fazla kişiyi istihdam etmektedir. Bunun doksan bini çiftlik dışındaki pazarlama kanallarında çalışmaktadır. Bahçe bitkileri sektörü gayri safi yurtiçi hasılaya 1.4 milyar dolarlık katkıda bulunup, toplamda %6.7'lik bir paya sahiptir. Bahçe bitkileri brüt tarımsal üretimin %34'ünü oluşturmaktadır. Elma, nar, kayısı, çilek, üzüm ve badem gibi önemli meyve ağaçları çeşitleri, ekili alanın yaklaşık %2.3'ünü oluşturmaktadır. Meyve ağaçları dikim alanları 2017 yılı rakamlarına göre 181 bin hektardır. Aynı yılda üzüm üretimi 874.5 bin tona ulaşmıştır. Yapılan tahminlere göre 2024 yılına kadar bu alanda alınacak önlemlerin GSYH'yi 3.23 milyar artıracığı öngörülmektedir (Anonymous, 2017b).

4.1.4. Hayvancılık

Afgan ekonomisinde hayvancılık önemli bir paya sahiptir. Deri, bağırsak ve yün bu ülkenin en önemli ihracat maddelerindedir. Savaştan önce Afganistan'ın ihracatının yüzde 66'sı tarım ürünlerinden oluşmaktaydı. Bu ürünlerin ihracatında sebze ürünleri

%50, hayvansal ürünler %16 ve yün ürünleri %10'luk bir pay almaktaydı. Ülkede hayvanlar sadece et için değil aynı zamanda deri, yün, süt, ulaşım, tarım, alışveriş, satış vb amaçlarla kullanılmaktadır. Ülkede hayvanların eti özel bir lezzete sahiptir. Ülkedeki et ürünleri insan vücudunun ve beynin gelişiminde önemli olan amino asitlere sahiptir. Hayvancılık, gayri safi milli hasılanın %3.8'ini ve brüt tarımsal üretimin %15'ini oluşturmaktadır. Sektör kadın ve erkek dahil olmak üzere 1.1 milyon kişi için iş imkanı sağlamaktadır ve hayvancılık ihracatı ortalama 116 milyon dolar olarak hesaplanmıştır (Popal, 2012).

4.2. Dünya Çeltik Piyasası

Dünya çeltik ekim alanlarında 2017/18 yılında bir önceki sezona göre %0.5 azalma görülmüştür. Verim düşüklüğü kuzey yarımkürede hasat aşamasında olumsuz hava koşullarından kaynaklanmıştır. Özellikle Asya Kıtasında, öngörülemeyen farklı koşullar üretimdeki artış oranının %0.3'te kalmasına neden olmuştur. Çizelge 4.2'de dünyada pirinç üretim ve tüketimi gösterilmiştir.

Çizelge 4.2. Dünyada pirinç alanı, verimi, üretimi, tüketimi, ithalat ve ihracatı

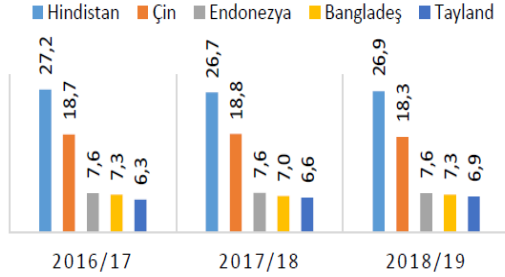
Çeltik	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	Değişim %
Alan (bin ha)	159.167	161.540	160.756	161.616	0.5
Verim (ton/ha)	4.44	4.50	4.54	4.51	-0.7
Üretim	706.006	726.712	729.095	728.066	-0.1
Tüketim	466.512	476.740	481.419	485.304	0.8
Yılsonu stoklar	132.764	136.744	143.887	143.182	-0.5
İthalat	38.336	41.332	48.499	46.597	-3.9
İhracat	40.301	47.276	48.499	49.351	2.3
ABD Long grain 2.4% ihracat fiyatı(\$/ton)	490	438	456	541	31.9
Thai white 100% B ihracat fiyatı(\$/ton)	395	407	415	465	13.6

(Anonim, 2018e).

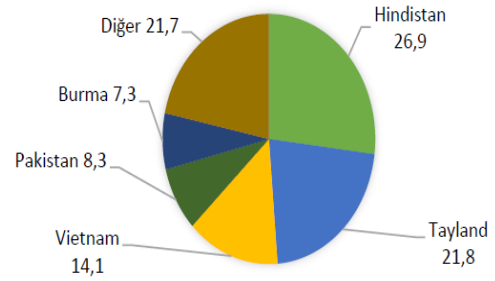
Dünya pirinç üretiminde ilk sırada yer alan ülke Çin olup, üretim miktarı 146 milyon tona ulaşmaktadır. İkinci büyük pirinç üreticisi olan Hindistan'da ise yağışların yeterliliğine bağlı olarak üretimin 110 milyon ton civarında olduğu görülmüştür. Dünya pirinç tüketiminde 2017/18'de bir önceki yıla göre %1 oranında artış söz konusudur. Dünya pirinç tüketiminde ilk sırayı yaklaşık 143 milyon ton pirinç tüketimi ile Çin almakta ve Çin'i sırasıyla Hindistan, Endonezya ve Bangladeş izlemektedir. Her ne kadar 2017/18 yılında üretimde kayda değer bir artış söz konusu olmasa da, başlangıç stoklarının önceki yıla göre yüksek olması nedeniyle, yıl

sonunda da stokların yaklaşık %5 oranında bir artışa sebep olduğu anlaşılmıştır (Anonim, 2018e).

Çeltik ekim alanında önemli ülkeler (%)

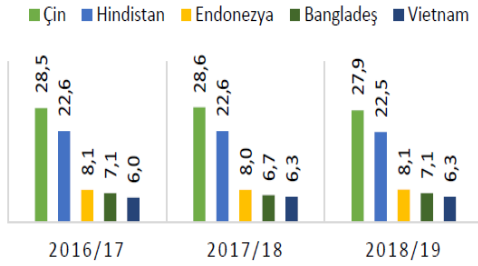

Ülkelere göre dünya pirinç ihracatı (2017/18, %)

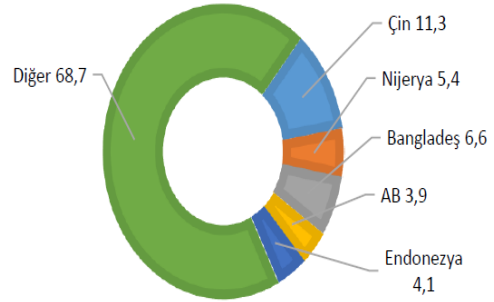

Şekil 4.1.Çeltik ekim alanı ve ihracatı bakımından önemli ülkeler

Çeltik üretiminde önemli ülkeler (%)

Pirinç ithalatında önemli ülkelerin payı (2017/18, %)

Şekil 4.2. Çeltik üretimi ve ithalatında önemli ülkeler

Uluslararası pirinç fiyatları, istikrarı bozan birkaç ay dışında, 2017 yılı başından itibaren artış göstermektedir. Bu artış eğilimi, 2018 yılında da hız kesmeden devam etmektedir. Haziran ayında FAO tüm pirinç fiyat endeksi (2002-2004=100) 232 puana yükselip, 2017 yılı Aralık ayına göre %5.5 artış göstermekte ve 2014 yılı Kasım ayından beri görülen en yüksek değere ulaşmaktadır. En önemli pirinç pazar segmentleri arasında en belirli artışlar düşük ve yüksek kaliteli Hind pirinç fiyatlarında söz konusu olmaktadır. Bu durum Asya'daki yüksek ithalat talebi ve Tayland'daki kaynak sıkıntısı ile doğrudan ilişkili olmaktadır. Yıllık bir perspektiften bakıldığında FAO tüm pirinç fiyatları endeksi 2018 yılının ilk 6 ayında ortalama 228 puanla, bir önceki yılın aynı dönemine göre %15 artış göstermektedir (Anonim, 2018e).

4.3. Afganistan'da Hububat Üretimi

Tarım, Afganistan'ın en önemli istihdam kaynaklarından biridir. Tarım sektörü ülkenin gıda maddeleri ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Bunun yanısıra tarım milli gelirde önemli bir yer tutmakta ve ülkenin ihracat potansiyeli olan bir sektör konumundadır. Halkın büyük bir kesimi geçimini tarımdan sağlamaktadır. Nüfusun %80'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Ülkede yetiştirilen tahıllar arasında buğday, arpa, mısır ve pirinç ön plana çıkmaktadır. Yetersiz sulama, düzensiz yağışlar, piyasa erişiminin olmaması ve diğer yapısal engeller sebebiyle verimin düşük olduğu ülkede GSYİH'nin üçte birini tarım sektörü oluşturmaktadır (Anonymous, 2018c). Çizelge 4.3'te Afganistan'da üretilen hububatlar gösterilmiştir.

Çizelge 4.3. Afganistan'da ürünlere ve yıllara göre hububat üretimi (bin ton)

Ürünler	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Mısır	316	316	316	316
Pirinç	349	398	346	325
Buğday	5025	5000	5100	5000
Arpa	400	400	420	410

(Anonymous, 2018c).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'ne (FAO) göre ülkede 2017 yılında buğday üretimi, 4.28 milyon ton ve pirinç üretimi 325 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, son beş yıllık ortalamanın yaklaşık %16 altında kalmıştır. Afganistan'ın yıllık buğday üretimi ve pirinç üretimi komşu ülkelerle kıyaslandığında düşüktür. Ancak yapılan araştırmalar, ülkenin dağlık arazilerine ve yarı kurak iklime rağmen, önemli ölçüde üretim artış potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymuştur (Anonymous, 2018c).

Üreticilerin büyük çoğunluğu, buğday ve pirinç tarımında kendi tohumlarını kullanmaktadırlar. Ancak Afgan hükümeti, verimi artırmak için sertifikalı tohum kullanımını teşvik edip ve bu çerçevede sübvans programları uygulamaktadır. Örneğin 2017/18 sezonu için Afgan Tarım, Sulama ve Hayvancılık Bakanlığı, 200 bin çiftçiye sertifikalı buğday tohumu dağıtmayı planlamıştır. Bu da 68 bin hektarlık bir alanda buğday ekimi anlamına gelmektedir. Yukardaki çizelgeye göre Afganistan'da 2016/17 yılında 346 bin ton pirinç üretilmiş ve bir sonraki yılda bu miktar 325 bin tona düşmüştür.

4.3.1. Afganistan'da hububat tüketimi

Hububat tüketimi özellikle gelişmekte olan ülkelerin nüfuslarının beslenmesinde son derece önemlidir. Birçok gelişmekte olan ülke hububat üretiminde kendi kendine yeterli olabilmek için çaba sarf etmektedir. Eğer bir ülke hububat üretiminde kendine yeterli değilse zaten sınırlı olan döviz kaynaklarının önemli bir kısmı hububat ithalatına ayrılmaktadır. Bazı yıllarda ise iklim koşullarının elverişli olmamasından dolayı verim düzeylerinde önemli düşüklükler yaşanmaktadır. Bu durum da ülkeleri ithalata zorlamaktadır. Çünkü her ülkenin öncelikle kendi halkına yeterli ve dengeli besin maddeleri sağlama gibi bir hedefi bulunmaktadır.

Afganistan, kişi başına buğday ve pirinç tüketiminde dünyada ön sıralarda yer alan ülkelere biridir. Afganlar, günlük kalori ihtiyaçlarının yaklaşık %60'ını buğday ve pirinç kaynaklı ürünlerden sağlamaktadır. Afganistan, dünyanın en büyük buğday unu ve pirinç ithalatçıları arasında yer almaktadır. Afgan değirmenciler, yerel buğday ve çeltik üretiminin yetersiz kalması ve ülkeye ucuz ithalat yapılması sebebiyle sıkıntı yaşamaktadır. Çizelge 4.4'te Afganistan'da tüketilen hububatlar gösterilmiştir (Anonymous, 2018c).

Afganistan'da 2014/2015 sezonunda 7 milyon ton buğday ve 469 bin ton pirinç tüketilmiştir. Afganlar son üç senedir yılda 7 milyon 600 bin tonun üzerinde buğday ve 698 bin tonun üzerinde pirinç tüketmiştir. Ancak 2015 yılında ülkenin buğday ve pirinç arzının %40'ı dışarıdan karşılanmıştır.

Afganistan'ın, öngörülen nüfus artışına dayanarak, üretim ve tüketim arasındaki makasın daha fazla açılmasına engel olmak için önümüzdeki beş yıl içerisinde buğday ve pirinç üretimini %20 ile 28 arasında artırması gerekmektedir (Anonymous, 2018c).

Çizelge 4.4. Afganistan'da ürünlere ve yıllara göre hububat tüketimi (bin ton)

Ürünler	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Mısır	350	316	316	315
Pirinç	469	698	746	725
Buğday	7000	7600	7750	7700
Arpa	400	410	435	445

(Anonymous, 2018c).

4.3.2. Afganistan'a pirinç ihrac eden ülkeler

Pirinç ihracatı başta Hindistan ve Çin olmak üzere birçok Asya ülkesinin önemli gelir kaynaklarından biridir. Asya ülkeleri hem iklim açısından hem de halklarının pirinç tüketimine aşina olması bakımından pirinç üretimine önem vermektedir. Diğer taraftan üretimi yetersiz olan ülkeler de bu ihtiyaçlarını ithalatla karşılamaktadır.

Afganistanda 2016/17 sezonunda 1 milyon 37 bin ton pirinç ithalatı gerçekleşmiştir. Yurtiçi pirinç üretiminin ortalamasının üzerinde olduğu yıllarda bile ülke, yeterli yerli öğütme kapasitesinin eksikliği ve maliyet etkinliği problemleri sebebiyle dışarıdan önemli miktarda pirinç ithal etmektedir. Pirincin ana tedarikçileri Pakistan, Türkmenistan ve Kazakistandır. Çizelge 4.5'te Afganistan'a pirinç ihraç eden ülkeler gösterilmektedir. Afganistan'ın 2016/17 yılındaki pirinç ithalatında bir önceki yıla göre büyük bir artış görülmüş ve bu ithalat farklı ülkelerden yapılmıştır. Bunların arasında en çok ithalat Pakistan'dan (64,546.6 ton Sile pirinç ve 67,365.4 ton Parmel pirinç) yapılmıştır (Anonymous, 2015, 2016, 2017a).

Çizelge 4.5. Afganistan'a pirinç ihrac eden ülkeler (ton)

İhracatçı ülkeler	Pirinç türü	2015/16	2016/17	2017/18
Avustralya	Sile pirinç	-	9.054	1.945
Arjantin	Sile pirinç	-	-	18.889
Çin	Sile pirinç	121.653	219.222	32.716
	Permal pirinç	306.910	109.275	50.541
İran	Sile pirinç	16.022	15.500	4.5
	Permal pirinç	-	-	2.795
Kazakistan	Sile pirinç	-	-	1,699.939
	Permal pirinç	-	-	540.645
Kore	Sile pirinç	-	-	0.927
Pakistan	Sile pirinç	61,373.526	31,453.566	64,546.629
	Permal pirinç	363,572.450	50,591.172	67,365.401
Rusya	Sile pirinç	-	20.753	29.125
Hindistan	Sile pirinç	7,819.046	2,089.673	1,498.499
	Permal pirinç	559.384	297.938	221.171
Tacikistan	Permal pirinç	-	-	923.893
Birleşik Arap Emirlikleri	Sile pirinç	7,701.627	174.189	1,215.981
Türkiye	Permal pirinç	2,038.916	345.650	1,136.950
	Sile pirinç	754.064	233.796	248.108
Türkmenistan	Permal pirinç	942.630	140.905	637.389
	Sile pirinç	-	-	10,355.948
Japonya	Permal pirinç	-	9.770	-
Vietnam	Sile pirinç	-	0.820	-
Amerika Birleşik Devletleri	Permal pirinç	-	85.165	-
Kamerun	Sile pirinç	-	11,458.103	-
Malezya	Permal pirinç	76.400	-	-
Tayland	Sile pirinç	11.600	-	-
Özbekistan	Permal pirinç	282.457	-	-
Toplam İthalat	Sile pirinç	14	-	-
	Permal pirinç	97.903	-	-
		588,445.688	97,254.551	136,937.615

Kaynak: Afgan İstatistik Dairesi

4.3.3. Tahar ilinde pirinç ekim alanları ve üretim miktarı

Tahar İli, pirinç tarımı için elverişli iklime ve bol tarım arazisine sahip olan illerden biridir. Bu özellikler ilde pirinç üretimine yol açmıştır. Ancak aynı zamanda pirinç üretiminde, hasatta, ambalajlamada ve pazarlara erişimde önemli sorunlar yaşanmakta ve bu konularda önemli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Çizelge 4.6'da Tahar İli ve ilçelerinde pirinç yetiştiren alanlar ve üretim miktarı görülmektedir (Anonymous, 2015, 2016, 2017b)

Çizelge 4.6. İlçelere göre pirincin ekim alanı ve üretim miktarı (alan/hektar, üretim/ton).

İlçeler	2015/ 16		2016/ 17		2017/ 18	
	Alan	Üretim	Alan	Üretim	Alan	Üretim
Talokan	11450	46474	15911	33884	12250	52438
Merkezi						
Baharak	2350	11760	2420	9733	2650	10335
Hojeh ghar	2060	10403	1200	4826	1210	7625
Dashti kala	401	1479	550	2212	580	1593
Hojeh	2430	12757	3530	14198	4200	17640
Bahawaddin						
Darqad	16000	67200	14500	48319	8000	36400
Yangi kale	469	1559	7900	27905	5280	18480
Cha ab	125	438	56	225	0	0
Farkhar	50	150	60	241	110	329
Chal	0	0	20	80	20	70
Bangi	695	2189	720	2896	1200	4200
Toplam	36030	154409	46867	144519	35500	149110

Kaynak: Tahar Tarım Müdürlüğü

Tahar İlinde 2016/17 yılındaki pirinç ekim alanı 46867 hektar olup, bu alandan 144519 ton pirinç üretilmiştir. Bir sonrakindeki 2017/18 üretim döneminde pirincin ekim alanı 11367 hektar azalmasına rağmen pirinç üretim miktarı 4591 ton artmıştır.

Son yıllarda ilde en çok pirinç üreten Darkad İlçesinde güvensizliğin artması nedeniyle hasatta çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Bunun sonucunda ilçede pirinç ekim alanları 14500 hektardan 8000 hektara düşmüştür. Buna rağmen bu ilçenin pirinç üretim seviyesinin diğer ilçelerden daha iyi olduğu görülmektedir. Pirincin işlenmesi genelde çiftçiler tarafından yapılmaktadır. İşlemede çeltik 2.5 metre derinlik ve 3x5 metre uzunluğundaki kuyulara konulup 7-12 gün boyunca bekletilir. Sonra büyük kazanlara dökülüp karıştırıldıktan sonra 3 gün boyunca güneşte kurutulur. Daha sonra traktör veya su ile çalıştırılan makinelerle iki kez cilalanmış ve beyazlanmış taneleri elde edilir. Pirinç beyazlatıldıktan sonra, büyük torbalarda 70 kg'lık paketler haline getirilerek pazara arz edilir. Bu pirinç önce yerel pazarlara daha sonra ulusal pazarlara satılır. Müşterilere sunulan bir kilogram pirincin fiyatı 55 Afgani'dir. Bu fiyat 30.11.2018 itibarıyla \$0.72 dolardır. Tahar İlinde üretilmiş pirinç hem il içerisinde tüketilmekte hem de pirinç yetiştiremeyen diğer illere (Jawjan, Faryab, Mazar, Logar, Badakhshan ve Kabil) dağıtılmaktadır (Anonymous, 2015, 2016, 2017b).

4.4. Çiftçilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Araştırmada çiftçilerin sosyo-ekonomik özellikleri olarak cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, işletmede çalışılan süre, işletme dışı gelir, mülk arazi genişliği, arazi değeri, kiraya tutulan arazi ve kooperatif üyeliliği değişkenlerine yer vermiştir. Aşağıda bu değişkenlere yönelik sorulara alınan yanıtlar incelenmektedir.

4.4.1. Cinsiyet

Araştırmaya katılan çiftçilerin cinsiyeti ile ilgili bilgiler çizelge 4.7’de verilmiştir. Çizelgeden çiftçilerin büyük çoğunluğunun (%97.8) erkek olduğu görülmektedir. Araştırma bölgesinde geleneksel aile yapısı hakim olduğundan, köye dışarıdan gelen ataştırmacı veya diğer konukları karşılayan ve onlarla ilgilenen genellikle erkeklerdir. Kadınlar da aile ve işletme içerisinde belirli sorumluluklar almaktadır. Ancak işletme ile ilgili kararların çoğunluğu erkekler tarafından verildiği için araştırmaya katılan deneklerin büyük çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır.

Çizelge 4.7. Çiftçilerin Cinsiyeti

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	88	97.8
Kadın	2	2.2
Toplam	90	100.0

4.4.2. Yaş

Çiftçilerin yaşa göre dağılımları çizelge 4.8’de verilmiştir. Çizelgeden araştırmaya katılan çiftçilerden %41.1’inin 35 yaşının altında, %43.3’ünün 36-50 yaş grubunda ve %15.6’sının 50 yaşının üzerinde olduğu görülmektedir. Tüm çiftçilerin yaş ortalaması 39.97 (SS=12.53) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgulara göre bölgede pirinç tarımı yapan çiftçilerin oldukça genç oldukları anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.8. Çiftçilerin yaşa göre dağılımı

Yaş grupları	Sayı	%
≤35	37	41.1
36-50	39	43.3
≥51	14	15.6
Toplam	90	100.0

Ortalama yaş $\bar{X} = 39.97$ (Standart Sapma =12.53)

4.4.3. Eğitim düzeyi

Afganistan'da 30 yıl süren savaştan sonra pek çok eğitim yeri tahrip edildilmiş ve okullar savaşçıların askeri üsleri olarak kullandıkları birimlere dönüştürülmüştür. Bu nedenle, birçok insan eğitim ve öğretim olanaklarından mahrum bırakılmıştır. Bütün bu tahribatlar sonucu bazı köylerde sağlam okul bulunmasına rağmen aileler güvenlik sorunu nedeniyle çocuklarını okula göndermekte güçlükler yaşamaktadır. Çizelge 4.9'da pirinç üreten çiftçilerin eğitim düzeyi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çizelgeden araştırmaya katılan çiftçilerin %41.1'inin okuma ve yazma bilmemekte oldukları görülmektedir. Çiftçilerin %8.9'u ilkokul mezunu, %18.9'u ortaokul mezunu, %23.3'ü lise mezunu ve %7.8'i üniversite mezunudur. Yaygın savaşlar ve güvensizliklere rağmen Afganlar eğitim konusuna son derece önem vermektedir. Eğitim oranının yükselmesi, çiftçilerin Tarım Bakanlığınca önerilecek yeni uygulamaları daha kolay öğrenmelerine ve benimsemelerine katkı sağlayacaktır.

Çizelge 4.9. Çiftçilerin eğitim düzeyi

Eğitim düzeyi	Sayı	%
Okuma yazmayı bilmeyen	37	41.1
İlkokul mezunu	8	8.9
Orta okul mezunu	17	18.9
Lise mezunu	21	23.3
Lisans mezunu	7	7.8
Toplam	90	100.0

4.4.4. İşletmede Çalışma Süresi

Tahar İlinde geçimini pirinç tarımı ile sağlayan çiftçiler, birim alandan daha yüksek verim alabilmek ve yaşam koşullarını iyileştirebilmek için yoğun bir çaba sarfetmektedir. Bu bağlamda işletmeye harcanan zamanın verim ve kalite üzerine ve dolayısı ile gelir üzerine etkili olabileceği varsayımı yapılmış ve çiftçilere işletmede geçirmekte oldukları zaman sorulmuştur. Bulgular Çizelge 4.10'da sunulmuştur.

Çizelge 4.10. Çiftçilerin işletmede günlük çalıştığı süre

İşletmede günlük çalıştığı süre (saat)	Sayı	%
≤4 saat	17	18.9
5-8 saat	66	73.3
≥9 saat	7	7.8
Toplam	90	100.0

Ortalama çalışma süresi \bar{X} = 7.11 saat (Standart sapma = 2.16)

Çizelge 4.10'a göre, araştırmaya katılan çiftçilerin %18.9'u tarlada günlük 4 saat ve daha az çalışırken, %73.3'ü 5-8 saat arası ve %7.8'i 8 saat ve daha fazla çalışmakta olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, çiftçilerin daha yüksek verim elde etmek için ellerinden gelen çabanın en iyisini sarf etmekte olduklarını göstermektedir. Günde tarlada çalışma süresi ortalama 7.11 saattir (SS=2.16) Çiftçilerin tarım işletmelerinde geçirmiş oldukları zamanı daha çok pirinç tarlalarını ekime hazırlamak, yabancı ot kontrolü, sulama, gübreleme ve hasat-harman gibi işlemlerde harcadıkları görülmüştür.

4.4.5. İşletme dışı çalışan çiftçiler

Kırsal alanda bazı çiftçiler ihtiyaçlarını tam olarak kendi işletmelerinden karşılayamamaktadır. Bu duruma, gerek işletmenin küçük olması gerekse düşük verimden dolayı yeterli gelir elde edilememesi neden olmaktadır. Pirinç üretimi yapan çiftçilerin kendi çiftliklerinin dışında haftada kaç gün çalıştıkları sorulmuş ve elde edilen cevaplar Çizelge 4.11'de verilmiştir. Çizelge 4.11'de çiftçilerin kendi işletmeleri dışında çalıştıkları gün sayısı üç grup altında toplanmıştır.

Çizelge 4.11. Çiftçilerin işletme dışında çalıştıkları gün sayısı (gün/hafta)

Çiftçilerin işletme dışında çalışma durumu	Sayı	%
İşletme dışında çalışmayan çiftçiler	59	65.6
≤2 gün	9	10.0
3-4 gün	16	17.8
≥5 gün	6	6.7
Toplam	90	100.0

Çizelge 4.11'e göre ankete katılan çiftçilerin %65.6'sı sadece kendi çiftliklerinde çalışmakta olup işletme dışında çalışmamaktadır. Çiftçilerin %10.0'u haftada 2 gün ve daha az başka işletmelerde geçici işçi olarak çalışmaktadır. Bu çiftçiler gerek kendi işletmelerindeki işlerin yoğunluğu gerekse işletme dışında iş bulabilme olanakları nedeniyle haftada en çok 2 gün dışarıda çalışabilmektedir. İşletme dışında haftada 3-4 gün çalışanların oranı %17.8 iken, haftada 4 gün ve daha fazla çalışanların oranı %6.7'dir. Bu çiftçiler genellikle eğitim düzeyi daha yüksek olup işletme dışında tarıma dayalı sektörlerde istihdam olanağı bulabilmektedir. İşletme dışında çalışan çiftçilerin önemli bir kısmı pirinç üretimi için gerekli sermaye miktarını bu yolla karşılamaktadır.

4.4.6. İşletme dışı elde edilen gelir

Sermaye, çiftçilerin önemli ihtiyaçlarından biridir ve üretim faaliyetlerinin devam edebilmesi için mutlaka karşılanması gerekir. Bazı çiftçiler sermaye eksikliklerini dışarıda çalışarak karşılamaktadır. İşletme dışında çalışarak gelir sağlayan çiftçilere günde ne kadar kazanç sağladıkları sorulmuş ve alınan yanıtlar Çizelge 4.12’de verilmiştir.

Çizelge 4.12. Çiftçilerin işletmedışı gelir durumu (\$/gün)

Çiftçilerin işletme dışı geliri (\$/gün)	Sayı	%
Geliri yok	59	65.6
≤3\$	5	5.6
4-5 \$	7	7.8
6-7 \$	17	18.9
≥8 \$	2	2.2
Toplam	90	100.0

Ortalama işletme dışı gelir \bar{x} = 2.24\$ (Standart Sapma= 3.27)

Çizelge 4.12’ye göre, ankete katılan çiftçilerin %65.6’sı çiftlik dışında herhangi bir gelir elde etmemiştir. Bu çiftçiler zamanlarının tamamını kendi çiftliklerinde çalışarak geçirmişlerdir. Çiftçilerin %5.6’sı dışarıda çalışarak günde yaklaşık 3 ve daha az Amerikan Doları, %7.8’i 4-5 Amerikan Doları, %18.9’ u 6-7 Amerikan Doları ve %2.2’si 7 ve daha fazla Amerikan Doları kazanmaktadır. İşletme dışında çalışarak günlük olarak daha yüksek gelir sağlayan çiftçiler üniversite mezunu olup özel sektörde çalışmaktadır. Çiftçilerin tarım dışı ortalama gelirleri ise 2.24\$ (SS= 3.27) Amerikan Doları olarak hesaplanmıştır.

4.4.7. Mülk arazi genişliği

Bir tarım işletmesinde mülk arazi mevcudiyeti her bir çiftçi için son derece önemli bir konudur. Arazi sermayesi işletme sermayesinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Mülk arazinin daha çok olması çiftçinin kredi çekebilme ve daha kolay yatırım yapabilmesine olanak sağlamaktadır. Genel olarak Afganistan’ın çiftçileri 10 dekardan az arazilere sahiptir. Bu çiftçiler az miktarda araziye sahip olduklarından, ürettikleri ürün miktarı masraflarını karşıladıktan sonra azalmakta ve önemli bir kısmı aile ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılmaktadır. Çizelge 4.13’te çiftçilerin mülk arazi genişlikleri verilmiştir.

Çizelge 4.13. Çiftçilerin mülk arazi genişliğine göre dağılımı

Çiftçilerin mülk arazi genişliği (da)	Sayı	%
Mülk arazisi olmayan çiftçiler	8	8.9
≤10	55	61.1
11-20	19	21.1
≥21	8	8.9
Toplam	90	100.0

Ortalama mülk arazi genişliği $\bar{X} = 10.54$ dekar (Standart Sapma =8.27)

Çizelge 4.13'ü incelendiğinde araştırmaya katılan ve pirinç üreten çiftçilerin mülk arazi büyüklerinin oldukça küçük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çiftçilerin %8.9'u mülk araziye sahip değildir. Mülk arazisi 10 dekar ve daha az olan çiftçilerin oranı %61.1 iken 11-20 dekar arasında tarım arazisine sahip olanların oranı %21.1'dir. Çiftçilerin %8.9'unun 20 dekar ve daha fazla tarım arazisine sahip olduğu çizelgede görülmektedir. Çalışmaya katılan çiftçilerin mülk arazi ortalaması 10.54 dekar (SS=8.7) olarak hesaplanmıştır. İşletme büyüklüğü yetersiz olan veya mülk arazisi olmayan çiftçiler ise yüksek bir kira bedeli ödeyerek ya da ürünlerinin %50'sini mal sahibine vermek üzere arazi kiralamaktadır. Çiftçiler kira bedelini ödeyebilmek için ürünleri hasat eder etmez fiyatlar ne olursa olsun ürünlerini piyasaya sürmekte ve depolamanın avantajlarından yararlanamamaktadır.

4.4.8. Bir dekar arazinin değeri

Araştırmaya katılan çiftçiler genellikle sahip oldukları arazilerin yol olanaklarının uygun olmaması, susuzluk ve verim düşüklüğünden dolayı arazi değerinin az olduğunu belirtmektedir. Çiftçilere göre sahip oldukları arazilerinin değerleri Çizelge 4.14'te gösterilmektedir.

Çizelge 4.14. Çiftçilerin mülk arazi değerleri

Çiftçilerin mülk arazisi değeri (\$/da)	Sayı	%
Arazisi olmayan/ Arazisinin değerini bilmeyen çiftçiler	19	21.1
≤2000	3	3.3
2001-4000	51	56.7
4001-6000	16	17.8
≥ 6001	1	1.1
Toplam	90	100.0

Ortalama mülk arazi değeri $\bar{X} = 2693.05$ (Standart Sapma =1716.99)

Çizelge 4.14'te çiftçilerin %21.1'inin araziye sahip olmadığı ya da arazilerinin değerini bilmedikleri anlaşılmaktadır. Çiftçilerin %3.3'ünün arazilerinin bir dekarının değeri 2000 ve daha az Amerikan Doları iken %56.7'sinin tarım arazisinin değeri 2001-4000 Amerikan Dolarıdır. Tarım arazisinin değeri dekar başına 4001-6000 Amerikan Doları olanlar %17'lik bir pay oluştururken 600 ve daha fazla Amerikan Doları değerinde araziye sahip olanlar %1.1'lik bir pay oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan tüm çiftçilerin sahip oldukları arazinin dekar başına ortalama değeri 2693.05\$ (SS= 1716.99) Amerikan Doları olarak hesaplanmıştır.

4.4.9. Kiraya tutulan arazi

Arazi tarımsal üretimde en önemli etkenlerden biri olup üretim sürecinde de önemli rol oynamaktadır. Afganistan'da birçok çiftçi tarım arazisine sahip değildir. Bu çiftçiler pirinç üretimi için yerel hanlardan ve diğer kapitalistlerden arazileri kiralamaktadır. Çizelge 4.15'te çiftçilerin kiraya tutulmuş arazi büyüklükleri gösterilmiştir.

Çizelge 4.15. Çiftçilerin kiraya tutulduğu arazi genişliği

Çiftçilerin kiraya tutulduğu arazi (da)	Sayı	%
Arazi kiraya tutmayan çiftçiler	47	52.2
≤10	30	33.3
11-20	8	8.9
21-30	2	2.2
31-40	2	2.2
≥41	1	1.1
Toplam	90	100.0

Kiraya tutulan arazi ortalaması $\bar{X} = 5.72$ (Standart Sapma = 9.90)

Çizelge 4.15'te araştırmaya katılan çiftçilerin, %52.2'si sadece sahip oldukları küçük miktardaki araziye kullanmaktadır. Çiftçilerin %33.3'ü yerel hanlardan veya kendi arazisinde ekim yapmayan arazi sahiplerinden 10 dekar ve daha az arazi kiralayarak yılda 245-280 kilogram pirinç arazi kirası olarak arazi sahibine ödemektedir. Çiftçilerin %8.9'u 11-20 dekar arasında arazi kiralarken, %2.2'si 21-30 dekar, diğer bir %2.2'si 31-40 dekar ve %1.1'i 40 dekar ve daha fazla araziye kiraya tutulmaktadır. Genel olarak çiftçilerin kiraya tutulmuş arazi ortalaması 5.72 dekar (SS= 9.90) olarak hesaplanmıştır. Pirinç üreticileri daha fazla pirinç üretmek için

kendi arazileri yetmediğinden veya kendi arazisi olmadığından dolayı yüksek kira bedelleri ile arazileri kiralamaktadır.

4.5. Çiftçilerin Pirinç Üretimi ve Pazarlamasında Karşılaştıkları Sorunlar

4.5.1. Çeltik ekilen alanlar

Afganistan'da en çok yetiştirilen bitkilerin başında tahıllar (buğday, pirinç, arpa ve mısır) gelmektedir. Afganistan halkı geleneksel olarak ekmeği çok tüketen fertlerden oluşmaktadır. Diğer taraftan ekmek bütün dünyada en çok tüketilen gıda maddelerinden biri olup zengin ve fakir sofralardan eksik olmamaktadır. Afganistan'da ekmek tüketimi ve dolayısıyla buğdayı önemli kılan diğer bir faktör de buğdayın hem sulu hem de kuru arazilerde yetiştirebilir bir tahıl olmasıdır. Ancak Afganistan'da kuru tarım alanları daha çok olduğundan ülkede en fazla ekim alanına sahip olan tahıl buğdaydır. Buğdaydan sonra en yaygın olarak üretilen ve tüketilen ürün pirinçtir. Araştırmaya katılan çiftçilerin, çeltik ekim alanlarının genişliği Çizelgede 4.16'da göstermiştir.

Çizelge 4.16. Çeltik ekim alanları

Çeltik Ekim Alanı (da)	Sayı	%
≤10	41	45.6
11-20	30	33.3
21-30	10	11.1
31-40	3	3.3
41-50	4	4.4
≥51	2	2.2
Toplam	90	100.0

Çeltik ekim alanı ortalaması $\bar{X} = 16.02$ (Standart Sapma =12.44)

Çizelgeden çiftçilerin %45.6'sının 10 dekar ve daha az, %33.3'ünün 11-20 dekar, %11.1'inin 21-30 dekar, %3.3'ünün 31-40 dekar, %4.4'ünün 41-50 dekar ve %2.2'sinin de 50 dekar ve daha fazla alanda çeltik yetiştiriciliği yapmakta oldukları görülmektedir. Ortalama çeltik ekim alanı 16.02 dekar (SS=12,44) olarak hesaplanmıştır. Çiftçiler daha çok ve yüksek kalitede pirinç ve diğer ürünleri üretmek için hükümetten çok yönlü yardıma ihtiyaç duymaktadır. Hükümetin tarım kesimine bu olanakları sağlaması halinde çiftçiler, Afganistan'ı 1979'daki gibi tahıllar konusunda kendi kendine yeterli olan bir ülke haline getirmek için var güçleri ile çalışacaklarını belirtmektedir.

4.5.2. Bir dekardan elde edilen çeltik verimi

Çiftçilerin birim alandan elde ettikleri çeltik miktarı oldukça düşüktür. Bunun en önemli nedenleri ise çeltik tarımında kullanılan tarımsal makinelere erişimin yetersiz olması, geleneksel tarımsal metotlarının kullanılması, sulama suyunun yetersiz oluşu, devlet desteklerinin yetersiz olması ve ürün hasatında önemli problemlerin yaşanmasıdır. Bunların yanı sıra ıslah edilmiş çeltik tohumlarına erişimin olmaması ve kullanılan yerel çeşitlerde verimin düşük olması, birim araziden elde edilen çeltik üretiminin istenilen düzeye erişmesini engellemektedir. Araştırma bölgesinde bir dekar araziden elde edilen çeltik miktarı çizelge 4.17’de verilmiştir.

Çizelge 4.17. Bir dekardan elde edilen çeltik miktarı

Çeltik miktarı (kg/da)	Sayı	%
≤400	21	23.3
401-800	58	64.4
801-1200	6	6.7
1201-1600	4	4.4
≥1601	1	1.1
Toplam	90	100.0

Bir dekardan elde edilen çeltiğin ortalaması $\bar{x}=734.37$ (Standart Sapma=318.75)

Çizelge 4.1’de araştırmaya katılan çiftçilerin %23.3’ünün bir dekardan 400 kg ve daha az, %64.4’ünün 401-800 kilogram, %6.7’sinin 801-1200 kilogram, %4.4’ünün 1201-1600 kilogram ve %1.1’inin 1600 kilogram ve daha fazla çeltik verimi aldıkları görülmektedir. Araştırma sahasında hesaplanan ortalama çeltik verimi ise dekara 734.37 kilogramdır (SS=318.75). Genellikle pirinç üreten çiftçilerin, dekara daha fazla pirinç elde etmek için yukarıda bahsedilen önlemleri almaları gerekmektedir. Ancak bu yolla geniş alanlar kiralayarak ekim yapan çiftçilerin masraflarını karşıladıktan sonra ve hali hazırda yüksek olan kiralalarını ödedikten sonra kazanç elde etmeleri mümkün olmaktadır.

4.5.3. Bir dekardan elde edilen pirinç verimi

Çiftçiler çeltiği topladıktan sonra pirince dönüştürme işlemlerinde birçok problemle karşılaşmaktadır. Afgan çiftçilerin, özellikle de Tahar vilayetindeki çiftçilerin, bu süreçte, pirinç zayıtının çok yüksek olduğu belirtilmektedir. Bunun nedenleri; çiftçilerin doğru uygulamaları yapma konusunda bilgi ve eğitim eksikliği, modern tarımsal makinelerin bulunmayışı ve benzer sorunlardır. Çizelge 4.18’de çiftçilerin bir dekardan aldığı pirinç miktarı gösterilmiştir.

Çizelge 4.18. Bir dekardan elde edilen pirinç miktarı

Pirinç miktarı (Kg/da)	Sayı	%
≤300	21	23.3
301-600	58	64.4
601-900	6	6.7
901-1200	4	4.4
≥1201	1	1.1
Toplam	90	100.0

Elde edilen pirinç ortalaması $\bar{X} = 420.45$ (Standart Sapma =212.40)

Çizelge 4.18'de araştırmaya katılan çiftçilerin %23.3'ü bir dekardan 300 kilogram ve daha az pirinç elde etmektedir. Çiftçilerin %64.4'ü bir dekardan 301-600 kg arasında pirinç elde ederken, %6.7'sinin 601-900 kg arasında, %4.4'ünün 901-1200 kg arasında ve %1,1'inin 1200 kilogramdan fazla pirinç elde ettiği görülmektedir. Bir dekardan daha yüksek verim elde eden çiftçiler bu sonucun nedenleri olarak, daha fazla sulama imkanlarına sahip olduklarını, doğru ekim ve hasat metotları kullandıklarını belirtmişlerdir. Bölgede bir dekardan hasat edilen ortalama pirinç verimi 420.45 kg (SS=212.40) olarak hesaplanmıştır. Afgan hükümeti 2016/2017 yılından başlayarak çeltik yetiştiriciliğini geliştirmek ve çeltiğin tren sisteminde ekilmesini sağlamak için çeşitli eğitim kursları düzenlemiştir. Kurslar Tarım Bakanlığı bünyesinde planlanmakta ve uygulanmaktadır.

4.5.4. Çiftçilerin ailede tükettiği pirinç miktarı

Genel olarak, arazi miktarı az olan çiftçiler üretmiş oldukları pirinç miktarının yarıdan fazlasını ailede tüketmektedir. Bu çiftçilerin tek gelir kaynağı tarımsal faaliyet olduğundan işletmede yetiştirdikleri sebze, meyve ve tahıllarla ailenin günlük gıda maddeleri ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Çizelge 4.19'da çiftçilerin aile tarafından tüketilen pirinç miktarı gösterilmiştir.

Çizelge 4.19. Çiftçilerin ailede tükettiği pirinç miktarı

Pirinç tüketimi (kg/yıl)	Sayı	%
≤250	7	7.8
251-500	37	41.1
≥501	46	51.1
Toplam	90	100.0

Ailede tüketilen pirinç miktarı ortalaması $\bar{X} = 490.60$ (Standart Sapma =157.09)

Çizelge 4.19'a göre, çiftçilerin %7.8'i ailede yılda 250 kilogram ve daha az pirinç tüketmektedir. Çiftçilerin %41.1'i ailede yılda 251-500 kilogram pirinç tüketirken ailede yılda 500 kilogram ve daha fazla pirinç tüketenlerin oranı %51.1 olmuştur. Ailede tüketilen pirinç miktarının ortalaması 490.60 kilogram (SS=157.09) olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın bu bulgusundan çalışmaya katılan çiftçilerin bir yıl içinde ailede oldukça fazla pirinç tükettikleri anlaşılmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri Afganistan'da popüler bir yemek olan pilavın günlük diyetinde önemli bir yer işgal etmesidir. Afganistan'da zengin ve fakir demeden bütün sofraların değişmez gıdası pilavdır. İkinci neden ise Afganistan halkının oldukça misafirperver olması ve aileye misafir geldiğinde kırmızı et ile pilav ikram edilmesidir.

4.5.5. Dekara atılan tohum miktarı

Bölgede ıslah edilmiş tohumlara erişimin yetersizliği ve tarımsal işletmelerin kapsamlı desteklerden yoksun olması, çiftçileri yerel tohum çeşitlerini kullanmaya zorlamaktadır. Yetiştirilen çeltiğin bir kısmı hasattan sonra tohumluk olarak ayrılmaktadır. Çiftçiler bu tohumlukları kendi imkanları ile muhafaza etmekte olup ekim zamanında tarlaya atmaktadır. Kendi yetiştirdiği çeltikten tohumluk kullanan çiftçiler genellikle yeterli sermayeye sahip olmayan ve ıslah edilmiş yüksek verimli tohumlukları satın almaya gücü yetmeyen çiftçilerdir. Daha varlıklı çiftçiler ise verim düzeyi yüksek tohumluk kullanmaktadır. Çizelge 4.20 çiftçilerin bir dekarlık araziye atmış oldukları tohum miktarını göstermektedir.

Çizelge 4.20. Çiftçilerin bir dekara atmış oldukları tohum miktarı

Tohum miktarı (kg)	Sayı	%
≤15	83	92.2
≥16	7	7.8
Toplam	90	100.0
Bir dekara atılan tohum miktarı ortalaması $\bar{X} = 13.36$ (Standart Sapma =1.97)		

Çizelge 4.20'de çiftçilerin %92.2'sinin bir dekarda tohumluk olarak 15 kilogram ve daha az, %7.8'inin dekar başına 16 kilogram ve fazla çeltik kullandığı görülmektedir. Bölgede dekar başına kullanılan çeltik tohumluğu miktarı ortalama olarak 13.36 kilogramdır (SS=1.97).

4.5.6. Çiftçilerin sattığı pirinç miktarı

Çiftçilerin pirinç tarımında, ekim, hasat ve işleme sorunlarının yanısıra ürettikleri pirinci uygun bir fiyattan satamama sorunu da vardır. Çiftçilerin depoları olmadığından dolayı ürettikleri pirincin hepsini toptancılara veya perakendecilere ucuz bir fiyattan satmak zorunda kalmaktadır. Toptancılar çiftçilerden ucuz bir fiyata aldıkları pirinci bir süre depolayıp çok yüksek bir fiyata piyasaya sunmaktadırlar. Çizege 4.21 çiftçilerin piyasaya sattığı pirinç miktarını göstermektedir.

Çizelge 4.21. Çiftçilerin sattığı pirinç miktarı

Pirinç miktarı (ton)	Sayı	%
≤5	53	58.9
5.1-10	24	26.7
10.1-15	6	6.7
15.1-20	5	5.6
≥20.1	2	2.2
Toplam	90	100.0

Satılan pirinç miktarının ortalaması $\bar{X} = 5618.02$ (Standart Sapma = 4839.91)

Çizelge 4.21'e göre çiftçilerin %58.9'unun yıllık pirinç satış miktarı 5 ton ve daha az olup, %26.7'si 5.1-10 ton civarında, %6.7'si 10.1-15 ton civarında, %5.6'sı 15.1-20 ton civarında ve %2.2 ise 20 ton ve daha fazla pirinç satmaktadır. İşletme başına bir yılda satılan pirinç miktarı ortalaması 5.618 ton (SS=4839.91) olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın bu bulgusundan işletmelerin yarıdan fazlasının yılda 5 tonun altında, dörtte üçünün ise 10 tonun altında pirinç sattığı anlaşılmaktadır. Pirinç satışlarının çiftçilerin ekonomik durumu ve gelirleri üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, bu rakamların artırılması bölgede refah artışına önemli katkılar sağlayacaktır.

4.5.7. Pirincin satış fiyatı

Herhangi bir tarımsal ürünün satış fiyatı çiftçinin elde edebileceği gelir düzeyi ve dolayısıyla yaşam standartını etkilemektedir. Çiftçiler üretmiş oldukları ürünleri ucuz fiyatlardan satmak zorunda kalıyorsa yeterli gelir elde edemezler ve bu durum onların üretime devam etmelerini bile risk altına sokabilmektedir. Bölgede pirinç fiyatları üzerinde etkili olan en önemli faktörler; kalite, koku, renk, temizlik ve ithalata herhangi bir engelin konulup konulmamasıdır. Bütün bu faktörlere bağlı olarak üreticilerin pirinç satış fiyatları çizelge 4.22'de verilmiştir.

Çizelge 4.22. Çiftçilerin pirinç satış fiyatları

Pirinç fiyatı (kg/\$)	Sayı	%
≤0.5	23	25.6
0.51-0.6	55	61.1
≥0.61	12	13.3
Toplam	90	100.0
Satış fiyatının ortalaması \bar{x} =0.5690 (Standart Sapma =0.06289)		

Araştırma sırasında çiftçilerin en çok yakındıkları konulardan biri pirincin ucuz fiyatlardan satmasıdır. Bölgedeki pirinçler toptancılara ve perakendecilere genellikle ucuz fiyatlardan satılmaktadır. Çizelgede çiftçilerin %25.6'sı pirinçlerini iyi bir şekilde temizleyememek, pirinçlerde meydana gelen kırılmalar ve diğer kalite bozucu faktörler nedeniyle kilosunu ancak 0.5 Amerikan Doları ve daha az satabilmekte iken, %61.1'i 0.51-0.6 Amerikan Dolarından satmaktadır. Çiftçilerin %13.3'ü temiz, kırılmamış ve kaliteli pirinç yetiştirdiğinden 0.61 Amerikan Doları gibi daha iyi bir fiyatta ve daha fazla alıcı bulabilmektedir. Bölgede pirinç satışının fiyat ortalaması 0.5690 Amerikan Doları (SS=0.06289) olarak hesaplanmıştır. Anket uygulamaları sırasında çiftçiler pirinç ürününün sürdürülebilir bir pazarlama zincirine sahip olmadığını, ulusal ve uluslararası pazarlara erişimin bulunmadığını ve bu nedenlerle ürünlerin yerel pazarlarda çok ucuz fiyatlardan satıldığını belirtmektedir.

4.5.8. Pirinç satışından elde edilen brüt geliri

Afganistan'da devlet tarımı yeterli düzeyde desteklemediği için çiftçiler her türlü problemle karşı karşıya kalmaktadır. Buna rağmen bazı çiftçiler ellerindeki imkanlarla modern teknolojileri uygulayarak kaliteli pirinç yetiştirmeye çalışmaktadır. Kuşkusuz bu çiftçiler daha bilinçli tarım yapmakta ve diğer çiftçilere oranla gelir düzeyleri ve refahları daha yüksek olmaktadır. Çizelge 4.23 pirinç satışı yapan çiftçilerin gelirlerini göstermektedir.

Çizelge 4.23. Çiftçilerin pirinç satışından elde ettikleri brüt gelir

Pirincin brüt geliri (\$/yıl)	Sayı	%
≤1000	16	17.8
1001-5000	55	61.1
5001-10000	14	15.6
≥10001	5	5.6
Toplam	90	100.0
Brüt gelirin ortalaması \bar{x} = 3336.13 (Standart Sapma = 3057.97)		

Çizelge 4.23'e göre çiftçilerin %17.8'i, üretim miktarı düşük olduğundan brüt gelirlerinin 1000 Amerikan Doları ve daha az civarında olduğunu belirtmiştir. Çiftçilerin önemli bir kısmı %61.1 pirinç satışından elde edilen gelirinin 1001-5000 Amerikan Doları arasında, %15.6'sı ise 5001-10000 Amerikan Doları civarında olduğunu belirtmiştir. Küçük bir oran ise %5.6 ise verimli tarım arazilerine sahip olduğundan yıllık 10000 Amerikan Doları ve daha fazla brüt gelir elde edebildiğini belirtmektedir. Bölgede pirinç satışından elde edilen ortalama brüt gelir 3336.13 Amerikan Doları (SS=3057.97) olarak hesaplanmıştır. Tahar vilayetindeki çiftçiler hükümet tarafından destek görürse ve onlara modern tarımsal makineler (ambalajlama, temizleme ve işleme) sağlanırsa, çiftçiler daha fazla gelir elde edebileceklerine inanmaktadırlar. Buna ek olarak, çiftçiler komşu ülkelerden yapılan pirinç ithalatına herhangi bir sınırlama konmaması ve ülkeye aşırı pirinç ithalatı yapılması, tüketicilerin yerli ürün tüketme konusunda yeterli bir bilince sahip olmaması ve hükümetin pirinç piyasasını kontrol alamamasından şikayet etmektedir.

4.6. Çiftçilerin Çeltik Tarımında Karşılaştığı Sorunlar

Ekonomik sorunlar nedeniyle Afgan çiftçileri pirinç ekim ve hasat zamanında çok fazla sorunlarla karşı karşıya gelmektedir. Çiftçiler ihtiyaç duydukları üretim faktörlerine erişim eksiklikleri konusunda çok endişelidirler. Sahip oldukları küçük sermaye, tarım arazileri için piyasadan üretim faktörleri satın alacak kadar yeterli değildir. Yine, kimyasal gübrelerin yetersizliği, yabancı ot kontrolünün olmayışı, suya erişim ve sulama kanallarına erişim eksikliği, ekim zamanlarında işçi ücretlerinin yükselmesi, pirinç ekimini geciktirme sebebi olmaktadır. Çeltik tarımı için gerekli makine ve ekipman eksikliği özellikle Tahar vilayetindeki çiftçilerin en önemli sorunları arasındadır. Bütün bu sorunların çözümü kısa vadede pek mümkün görülmemektedir. Çizelge 4.24'te pirinç yetiştiricilerinin ekim ve hasat dönemlerinde karşılaştığı sorunlarını göstermektedir.

Çizelgeden araştırmaya katılan çiftçilerin %81'inin traktörü yoktur. Bu çiftçiler kendi arazilerini geleneksel bir şekilde sürdürmektedir. Çiftçilerin %66.7'sinin çeltik tarımı için gerekli makine, ekipman, paketleme ve temizleme makinelerine erişimi bulunmamaktadır. Çiftçilerin %53.3'ü pirinç ekim mevsiminde işçi ücretleri yükselmesi ve gerektiğinde işçi bulamama sorunu ile karşı karşıyadır. Yine çiftçilerin üçte birden fazlası (%38.9) kurutma problemleri ve kurutma makinelerine erişim eksikliği ile karşı karşıdır. Çiftçilerin yarıya yakını (%47.8)

sulama sorunu yaşarken, yarıdan fazlası (%56.7) kimyasal gübrelere erişimde sorunlar yaşamaktadır. Çiftçilerin üçte ikisi (%67.8) geliştirilmiş tohum çeşitlerine erişimde çeşitli sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bütün bu sorunlar, Afganistan'daki çiftçilerin tarım arazilerini verimli bir şekilde işleyemediğini ve bu arazilerden sürdürülebilir bir gelir elde edemediğini göstermektedir. Çiftçilerin çeltik tarımında yaşadıkları problemler ve vermekte oldukları meşakkatli uğraşları çizelge 4.24'te görebiliriz.

Çizelge 4.24. Çiftçilerin pirinç üretiminde karşılaştığı sorunlar

Pirinç üretiminde karşılaşılan sorunlar		Frekans	%
Traktöre sahip olma durumu	Hayır	81	90.0
	Evet	9	10.0
	Toplam	90	100.0
Tarımsal makine eksikliği	Hayır	30	33.3
	Evet	60	66.7
	Toplam	90	100.0
Ekim zamanında işçi eksikliği	Hayır	42	46.7
	Evet	48	53.3
	Toplam	90	100.0
Çeltiğin kurutma alanı ve makine eksikliği	Hayır	55	61.1
	Evet	35	38.9
	Toplam	90	100.0
Sulama kanallarının eksikliği	Hayır	47	52.2
	Evet	43	47.8
	Toplam	90	100.0
Ekim süresinde gübrelere erişim eksikliği	Hayır	39	43.3
	Evet	51	56.7
	Toplam	90	100.0
Geliştirilmiş tohum eksikliği	Hayır	29	32.2
	Evet	61	67.8
	Toplam	90	100.0

Resim 4.3. Çiftçilerin çeltik ekimesinde karşılaştığı sorunlar

Kaynak: Araştırmacı

4.7. Çiftçilerin Devletten Destek Talepleri

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. Bu ülkelerde tarım sektörü milli gelir ve ihracat üzerine öneki katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda, çiftçilerin daha fazla ürün üretmek ve tarımsal ürünler konusunda ülkenin kendi kendine yeterliliğini sağlamak için tarım ürünlerinin üretim ve pazarlamasında devlet desteklerine ihtiyaç duymaktadır. Araştırma bölgesinde çiftçilerin devlet desteklerinden yararlanma durumu çizelge 4.25'te verilmektedir. Çizelgeye göre %86.7'sinin şimdiye kadar devletten hiç bir destek almadığı tespit edilmiştir. Çiftçilerin %60'ı tarımın farklı sektörlerinde, özellikle de çeltik yetiştirme ve hasatında daha iyi bir eğitim, %45.6'sı Tarım Bakanlığı'nın denetimi altında güvenilir kooperatiflerin kurulmasını, %65.6'sı uzun vadeli borç verebilen bankaların kurulmasını, %65.6'sı çiftçilere kaliteli tarımsal makinelerin dağıtımını, %73.3'ü çeltiğin ekiminden hasatına kadar üç kere gübre ihtiyacı duyduğundan gübre desteği; %64.4'ü hükümetin daha iyi bir sulama sistemi ve sulama kanalları kurmasını, %61.1'i muhtelif yerlerde ürün depolama imkanlarının geliştirilmesini istemektedir. Çiftçilere yakın yerlerde kurulacak depolarla ürünlerin hasat edilir edilmez çok ucuz fiyatlarla piyasada satılması engellenecektir. Ürünler depolarda birkaç ay saklandıktan sonra üreticiler için çok daha uygun fiyatlardan pazarlara sürülebilmektedir. Çiftçilerin %61.1'i anti-haşere ve hastalıklara karşı ürünlerini koruyabilmek için ilaç desteğine, %71.1'i bitkilerini daha sağlıklı yetiştirmek için değiştirilmiş ve dayanıklı tohum çeşitlerine ve %37.8'i ürünlerinin devlete ait işletmeler tarafından satılmasına ihtiyaç duymaktadır. Bütün bu konularda devlet desteğinin sağlanması bölgede çetlik sektörünü sürdürülebilir bir hale getirecektir. Ancak bu devlet desteğinin hangi fonlardan ve nasıl sağlanacağı konusunda kesin bir öneri bulunmamaktadır.

Çizelge 4.25. Pirinç üretimi yapan çiftçilerin devletten destek talepleri

Çiftçilerin devletten yardım talepleri		Frekans	%
Çiftçiler devletten destek alıp almadığı	Hayır	78	86.7
	Evet	12	13.3
	Toplam	90	100.0
Çiftçilere eğitim verilmesi	Hayır	36	40.0
	Evet	54	60.0
	Toplam	90	100.0
Güvenilir kooperatiflerin kurulması	Hayır	49	54.4
	Evet	41	45.6
	Toplam	90	100.0
Uzun dönemli borç verilmesi	Hayır	31	34.4
	Evet	59	65.6
	Toplam	90	100.0
Tarımsal makinelerin sağlanması	Hayır	31	34.4
	Evet	59	65.6
	Toplam	90	100.0
İhtiyaç duyduğunda gübre verilmesi	Hayır	24	26.7
	Evet	66	73.3
	Toplam	90	100.0
Sulama kanallarının inşa edilmesi	Hayır	32	35.6
	Evet	58	64.4
	Toplam	90	100.0
Depolama imkanlarının artırılması	Hayır	55	38.9
	Evet	35	61.1
	Toplam	90	100.0
İhtiyaç olduğu zaman zirai ilaç verilmesi	Hayır	35	38.9
	Evet	55	61.1
	Toplam	90	100.0
Geliştirilmiş ve kaliteli tohum dağıtılması	Hayır	26	28.9
	Evet	64	71.1
	Toplam	90	100.0
Ürünlerin devlet tarafından satın alınması	Hayır	56	62.2
	Evet	34	37.8
	Toplam	90	100.0

4.8. Üretilen Pirinç Türüleri

Pirinç üreten çiftçiler birçok farklı çeşit pirinç yetiştirmektedir. Ancak bunlardan üçü (Sorha ziraati, Sela ve Lavangi) gerek tat ve kalite, gerekse pişirme özellikleri bakımından tüketiciler tarafından tercih edildiği için üretimi de daha fazla miktarlarda gerçekleşmektedir. Sorha ziraati pirinci bölgede ziraati yapılan en eski pirinç çeşitlerinden biri olup, 1993 yılından beri yoğun bir şekilde üretilmektedir.

Diğer taraftan Sela pirinci ise 2001'den beri çiftçiler tarafından yetiştirilmektedir. Çizelge 4.26'da üretilen pirinç türleri ve pazarlama kanalları verilmiştir.

Çizelge 4.26. Çiftçilerin üretmiş oldukları pirinç türleri ve pazarlama kanalları

Pirinç türleri ve piyasada satış kanalları		Frekans	%
Sorha ziraati pirinci	Hayır	10	11.1
	Evet	80	88.9
	Toplam	90	100.0
Lavangi pirinci	Hayır	39	43.3
	Evet	51	56.7
	Toplam	90	100.0
Sela pirinci	Hayır	27	30.0
	Evet	63	70.0
	Toplam	90	100.0
Elde edilen verimden memnuniyeti	Hayır	58	64.4
	Evet	32	35.6
	Toplam	90	100.0
Toptancıya satanlar	Hayır	27	30.0
	Evet	63	70.0
	Toplam	90	100.0
Perakendeciye satanlar	Hayır	24	26.7
	Evet	66	73.3
	Toplam	90	100.0

Çizelge 4.26'dan çiftçilerin %88.9'unun Sorha pirinç türünü üretmekte oldukları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni bu pirinç türünün daha iyi bir tohum verimine sahip olmasıdır. Bu türün bir dezavantajı ise piyasada fiyatının diğer pirinçlerden daha düşük olmasıdır. Ancak bu dezavantaj kullanıma herhangi bir engel teşkil etmemektedir. Lavangi pirincini üretenlerin oranı %56.7'dir. Bu pirincin verimi Sorha pirincine göre daha düşüktür, ancak piyasadaki talebi ve fiyatı en yüksek olan tür budur. Çiftçilerin %70'i Sela pirinci üretmektedir. Çiftçilerin önemli bir kısmı üretim faktörleri eksikliğinden dolayı düşük verim almaktadır. Bu nedenle çiftçilerin %64.4'ü elde ettiği verimlerden memnun değildir. Bu çiftçiler, düzenli bir pazarlama sistemine ve depolara sahip olmadıkları için ürünlerinin tamamını bir anda piyasaya sunmaktadır. Pirinç üreticilerinin %73.3'ü ürünlerini perakendeciler ve %70'i toptancılara satmaktadır. Çiftçiler, ürünlerini toptancıya ve perakendeciye sattıkları fiyattan memnun değildir ve ürünlerini daha yüksek bir fiyattan satmak için daha iyi bir pazarlama sistemi istemektedir.

4.9. Çiftçilerin Pirinç Piyasasında Karşılaştığı Sorunlar

Pazarlama alıcıları ve satıcıları bir araya getiren, zaman, yer ve mülk avantajları yaratan birçok ticari faaliyetden oluşmaktadır. Ayrıca, uygun bir pazarlama zincirinin kurulması, sonuçları orta ve uzun vadede görülebilen ve profesyonellik gerektiren bir süreçtir. Bu süreç, üretim kararından ve ürünlerin tüketiciye ulaştırmasından önce başlar ve ürün satışından sonra tüketici beğenisinin firmaya dönüşünü de kapsar. Pazarlamada bilimsel metotların uygulanması, şirketlerin karşılaştığı riskleri ve belirsizlikleri azaltmaktadır. Pazarlama süreci kesinlikle şansa bırakılmayacak kadar önem arz etmektedir. Günümüzde dünya pazarlarında pazarlama stratejilerinin yarıştığı açıkça görülmektedir. Doğru kararların alınıp uygulanması şirketlerin ve ülkenin bu alanda başarılı olmasını sağlamaktadır. Birçok ülkede, pazarlama hizmetleri için kuralların çoğu yasal çerçeveye dahil edilmiştir. Ancak az gelişmiş ülkelerde çeşitli tarım ürünlerinin pazarlanmasında birçok sorunlar yaşanmaktadır. Afganistan'daki pirinç piyasaları bu pazarlara örnek gösterilebilir.

Günümüzde hızla gelişen üretim teknolojilerinin kullanımı ile tarımsal verim ve üretim miktarı artırılabilir. Üretimin artırılmasının amacı, daha fazla kar elde etmek, tüketiciye çok miktarda kalite ve ucuz ürün sunmak ve böylece ekonomide tarımın payını arttırmaktır. Ancak, Afganistan'da bu hedefe ulaşmak mümkün değildir. Çünkü artan üretim organize bir pazarlama sistemi ile değerlendirilmemektedir. Tarımsal ürünlerin kolay bozulabilir bir nitelikte olması, bu ürünlerde etkili bir pazarlama sisteminin önemini artırmaktadır. Pazarlamada ana hizmetler toplama, işleme ve dağıtımdır. Yardımcı hizmetler ise standardizasyon, kalite kontrol, ambalajlama, nakliye, risk yönetimi, fiyatlandırma, finansman, muhasebe, satış, reklam, pazar bilgilerinin toplanması ve dağıtımını kapsamaktadır. Her bir aşamada gerekli hizmetlerin sorunsuz yerine getirilmesi hem üreticilerin ürünlerini değer fiyattan satmasını hem de tüketicilerin bu ürünleri uygun fiyatlardan tüketmesini sağlamaktadır. Ayrıca değer zincirinin her aşamasındaki paydaşlar da bu sistemden yararlanmaktadır.

Çiftçilerin pirinç satışlarından yeterli gelir elde edememelerinin nedenleri arasında fiyatların düşüklüğü, nakliye imkanlarının yetersizliği ve çeşitli bürokratik engeller sayılabilir. Bir başka önemli neden ise hem üretici hem de tüccarların vergi yükümlülükleridir. Tüccarlar özel sektördeki en önemli alıcılar grubunu oluşturmaktadır. Endüstri kuruluşlarıyla birlikte hareket ederek pirinçleri üreticiden

olarak fabrikalara satmaktadır. Genellikle bir veya daha fazla ürünle çalışmakta olup neredeyse tüm tarım pazarlarına erişimleri vardır. Pirinç üreticiler mevcut pazarlama sisteminden memnun değildirler. Özellikle pirinç ve benzeri ürünleri satarken çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Çiftçilerin piyasada karşılaştığı sorunlar Çizelge 4.27’de verilmiştir.

Çizelge 4.27. Çiftçilerin piyasada karşılaştıkları sorunlar

Piyasada karşılaşılan sorunlar		Frekans	%
Pazarlama sistemin yetersizliği	Hayır	45	50.0
	Evet	45	50.0
	Toplam	90	100.0
Yerli pirincin ithal pirinç ile rekabet edememesi	Hayır	40	44.4
	Evet	50	55.6
	Toplam	90	100.0
Pirinç fiyatlarının düşük olması	Hayır	16	17.8
	Evet	74	82.2
	Toplam	90	100.0
Üretilen pirincin düşük kalitede oluşu	Hayır	40	44.4
	Evet	50	55.6
	Toplam	90	100.0
Pirinç ithalatının serbest olması	Hayır	18	20.0
	Evet	72	80.0
	Toplam	90	100.0

Çizelge 4.27’de araştırmaya katılan pirinç üreticilerinin %50’sinin düzenli ve etkili bir pazarlama sistemi eksikliğinden muzdarip olduğu görülmektedir. Çiftçilerin %55.6’sı yerli pirincin ithal pirinçle rekabet edememesi nedeniyle ürünlerini toptancıların belirlediği fiyattan satmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Yerli pirincin ithal pirinç ile rekabet edememesi bazı durumlarda kalite düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Bütün bu zorluklar yerli üreticiyi toptancıya mahkûm etmektedir. Çiftçilerin %82.2’si, yerli pirinç fiyatlarının aşırı derecede düşük olması ve %55.6’sı da kalitenin düşük olması nedeniyle ulusal ve uluslararası piyasalara erişim imkanlarının son derece yetersiz olduğunu belirtmiştir. Son olarak üreticilerin %80’i ülkeye yapılan koşulsuz ithalatın ve piyasaya talepten fazla pirinç sunulmasının kendi üretimlerini ve satışlarını son derece olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. Bu bağlamda üreticiler devletten uygun bir pirinç pazarlama sistemi kurmasını beklemektedir. Bu sistemde tüketicilerin ithal pirinç yerine yerli pirinci tüketmeleri sağlanmalıdır. Tüccarların ülkeye ihtiyaçtan fazla pirinç ithal etmesi

engellenmelidir. Çiftçilerin ulusal ve uluslararası piyasalarda pirinç satabilmesi için büyük tüccarlar ile iletişime geçmeleri, modern üretim sistemlerini kullanarak verim ve kaliteyi artırmaları gerekmektedir. Ayrıca pirinç üretimi ve pazarlamasında hükümet tarafından kalite ölçütlerinin belirlenmesi ve uluslararası standartlara uyulması gerekmektedir. Piyasada kalitesiz pirinçlerin kaliteli pirinçlerle karıştırılması önlenmelidir. Pirinç değirmenlerinin kurulması, ürünlerin temizlenmesi, ambalajlanması, kalite sınıflandırmasına tabi tutulması, satış etiketlerine pirincin özelliklerinin yazılması ve tüketicilerin ürün hakkında bilgilendirilmesi acilen çözümlenmesi gereken sorunlar arasındadır.

Çiftçilerin diğer sorunlarına ek olarak, çiftliklere uygun yolların bulunmaması, piyasanın uzaklığı, çiftlikten piyasaya ürün aktarımı için ulaşım araçlarına erişimin yetersiz olması ve çiftlikten piyasaya satılan ürünlerin pazarlama maliyetlerinin yüksek olması da eklenebilir. Tahar bölgesinde üretilen pirinç bölge için yeterli olup diğer illere de (Badakhshan, Kunduz, Mazar-i Şerif, Jawzjan ve Kabil) dağıtılmaktadır. Hükümet ve çiftçiler birlikte çalışırsa, yakın gelecekte Afganistan tahıllar konusunda kendine yeterli bir ülkeye dönüşebilir.

4.9.1. Tahar pirincinin üretim sorunları ve çözüm önerileri

Araştırmada veri toplama aşamasında çiftçilerle yapılan mülakatlardan pirinç üretiminde karşılaşılan en önemli sorunlar sistematik bir hale getirilmiştir. Aşağıda bu sorunlar ve çözümleri için gerekli öneriler sıralanmıştır.

Sorun 1: En önemli tarımsal sorunlardan biri olan üretim faktörlerinin maliyetlerinin yüksek olması ve çiftçilerin üretim faktörlerine erişimlerinin sınırlı olmasıdır. Üretim faktörlerinin maliyeti çok yüksek olması çiftçiler üzerinde olumsuz bir etkisi vardır ve pirinç üretiminde üretim faktörlerine erişim yetersizliği nedeniyle verim düşmektedir. Görüşülen çiftçilerin önemli bir oranı, önümüzdeki yıllarda pirinç üretiminde yüksek maliyetlerin mevcudiyetinde çeltik yetiştirmeyeceğini belirtmiştir.

Çözüm. 1: Üretim faktörlerinin yüksek maliyetli olması sorunu devlet desteğinin artırılmasıyla çözülebilmektedir. Çiftçilerle yapılan görüşmelerde pirinç üreticileri hükümetten ciddi bir destek almadıklarını belirtmişlerdir. Hükümetten gelecek güçlü ve kapsamlı desteğin, pirinç yetiştiriciliğine daha fazla katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Muhtemel devlet destekleri ile üretim faktörlerinin çiftçilere daha

ucuza mal olacağı ve böylece pirinç üreticilerinin sorunlarının önemli bir kısmının çözüleceği düşünülmektedir.

Sorun.2: Ortaklık adı altında yürütülmekte olan bir tarım sistemi ile kendi arazisi olmayıp da pirinç üreten bazı çiftçilerin başka çiftçilerin tarım arazilerini işleyerek üretim yaptıkları belirlenmiştir. Arazi tapusu mal sahibinin üzerinde olduğundan, toprağı işleyen ortakçı herhangi bir destek (tohum, gübre, mazot, vb.) alamamaktadır. Böyle bir ortaklıkta çiftçiler arazilerden tam olarak faydalanamamaktadır. Arazi sahipleri ortakçıların ihtiyaçlarını belirli düzeyde karşılamakta, ancak hasat döneminde ürünleri satarak çiftçiye az bir miktar ödeme yapmaktadır. Bu durum çiftçinin hem düşük gelir elde etmesine hem de araziyi geliştirebilmek için bazı önlemler almasına engel teşkil etmektedir.

Çözüm.2: Arazi kayıt sisteminde, tüm çiftçilerin arazi sahibi olması ve diğer çiftçiler bazı ailenin arazileri kullansa da sistem tarafından tanınmalı ve üretim desteklerden yararlanmalı. Aksi takdirde, çoğu çiftçileri etkileyen diğer ailenin arazileri sürdürmek ve çoğu gelirden arazi sahipleri yararlanmaktadır.

Sorun.3: Çiftçiler, çoğunlukla kendi aile bireyleri ve diğer çiftçilerden görmüş oldukları metorlarla tarımsal üretimi sürdürmektedir. Geleneksel yöntemlerin bu denli yoğun kullanımı üretim ve hasat aşamalarında verim ve kalitenin artırılmasını önemli düzeyde engellemektedir.

Çözüm.3: Bölgedeki tarım teşkilatları ve yayım elemanları işletmelere sürekli yayım hizmetleri vermelidir. Kırsal alanda yürütülecek yayım etkinlikleri pirinç üretimindeki son gelişmelerin çiftçilere ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Aksi halde, bilinçsiz üretimin devam etmesi halinde Tahar İlinin dekar başına pirinç verimi azaltacaktır.

Sorun.4: Pirinç gelişme evrenlerinde bol suya ihtiyaç duyan tahıllardan biridir. Bu aşamalarda istenilen su pirinç bitkisine ulaşamazsa bitki tam olarak büyümemekte ve verimlilik açısından çok zayıf kalmaktadır.

Çözüm.4: Tahar bölgesindeki pirinç üreticilerinin pirinç üretmeye devam etmesi için düzenli bir su kaynağına ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılamak için, Amu Barajı'nın sulama kanallarının bir an önce inşa edilmesi gerekmektedir. Bu baraj sadece pirinç değirmeni için değil aynı zamanda diğer çiftçiler için de dikkate değerdir. Ayrıca

sulama sırasında su kayıplarının önlenmesi ve atık suların kontrol edilmesi için de gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Sorun.5: Pirinç üreten çiftçiler için önemli bir sorun da Tarım Bakanlığında düzenli bir çiftçi kayıt sisteminin bulunmamasıdır. Böyle bir durum devletin tarım işletmeleri için alacağı önlemler ve onlara vereceği hizmetler konusunda sorunlar oluşturmaktadır.

Çözüm.5: Tarım Bakanlığı uygun bir çiftlik kayıt sistemi oluşturarak ülkede yetiştirilecek tarımsal ürünler için gerçekçi bir üretim planlaması yapmalıdır. İşletmelerin kayıt dışı olarak üretim faaliyetlerinde bulunması, onlar için gerçekçi kararların alınmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, tüm çiftçilerin Tarım Bakanlığı tarafından oluşturulacak bir çiftçi kayıt sistemine dahil olmaları zorunlu hale getirilmelidir.

Sorun.6: Pirinç üreticilerinin sahip oldukları arazi miktarı oldukça küçüktür. İşletmelerin hem küçük hem de parçalı oluşu onların verimli bir şekilde işletilmesini zorlaştırmaktadır.

Çözüm.6: Bu sorun ortadan kaldırıldığında ilde pirinç üretimi önemli düzeyde artacaktır. Ancak bu sorunun giderilmesi için ilde günümüze değin tarımsal amaçla kullanılmayan arazilerin çiftçilere dağıtılması ve üretimde kullanılması sağlanmalıdır. Bu durum için gerekli yasal altyapı hazırlanmalı ve bürokratik engeller ortadan kaldırılmalıdır.

4.10. Tahar Pirincinin Pazarlama Sorunları

Tahar pirincinin üretim sorunlarına paralel olarak önemli pazarlama sorunları da bulunmaktadır. Bu sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda sıralanmıştır.

Sorun1: Pirinç tarımında en önemli sorunlardan biri pirinç pazarlamasıdır. Çiftçilerin ulusal ve uluslararası pazarlara erişimleri sınırlı olduğundan ürünlerini yerel piyasada oluşan koşullar üzerinden pazarlama zorunluluğu bulunmaktadır. Bu yüzden üretilen pirinç çok ucuz fiyatlardan satılmaktadır. Buna ek olarak, düzenli bir pazarlama sisteminin olmamasından dolayı, toptancı ve perakendeciler çiftçilerden istedikleri fiyatta ürün satın alabilmektedir.

Çözüm2: İlde yerli pirinç satın almak ve satmak için uygun bir pazarlama sistemi oluşturulmalıdır. Çiftçilerin ulusal ve uluslararası erişimini kolaylaştırmak için sürdürülebilir bir değer zinciri oluşturulmalıdır. Bununla birlikte yerli ürün tüketimini teşvik etmek için devlete ait işletmelerde yerli pirinç tüketilmesi özendirilmelidir. Devletin pazar fiyatına ihtiyaç duyulduğunda müdahale etmesi ve üretici ve tüketiciyi koruması gerekmektedir.

Sorun2: Tahar pirinci ile ilgili bir başka sorun pirincin satış fiyatının çok düşük olmasıdır. Mevcut fiyat 0,5 ile 0,6 dolar arasındadır. Çiftçilerin bu fiyatlarda üretim masraflarını karşıladıktan sonra kar elde etmeleri zor olmaktadır.

Çözüm2: Pirinç fiyatlarının düşük olması çiftçilerin belirli sayıda alıcı tüccara mahkûm olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir pazar alternatifi olmayan çiftçiler ürünlerini ucuza fiyata satmak zorunda kalmaktadır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için devlet gerektiğinde pazarlara müdahale etmelidir. Tüccarların çiftçileri istismar ederek ürünlerini çok düşük fiyatlarda almasının önüne geçmelidir. Bu çalışma kapsamında görüşülen çiftçiler, Afgan hükümetinin pirinç satış fiyatlarını belirlemesini ve fiyatları çiftçi yararına artırması gerektiğini savunmuşlardır. Görüşmelerde, ülke fiyatlarının pirinç ithalatını en aza indirecek yönde ayarlanması gerektiği de vurgulanmıştır.

Sorun3: Piyasada yerli pirinç ithal pirinç ile kalite ve temizlik açılarından rekabet edememektedir. Bu bağlamda tüketiciler yerli pirinç yerine daha çok ithal pirinci tercih etme eğilimindedir.

Çözüm3: Bu problemin çözümü için önerilebilecek bir metot, pirinç üretiminin yoğun olarak yapıldığı illerde pirinç fabrikalarının kurulmasıdır. Bu fabrikaların kurulmasıyla çiftçiler ürünlerini düzgün bir şekilde temizleyebilecektir. Ulusal ve uluslararası standartlarda derecelendirme ve sınıflandırma yapılarak yerli pirincin ithal pirince karşı dezavantajlı durumunun girilmesi sağlanmalıdır.

4.11. Tahar Pirinç Sektörünün SWOT Analizi

Uzun yıllar boyunca Tahar vilayeti bir pirinç üretim merkezi olarak bilinmektedir. Ancak ilde pirinç üretiminin il ekonomisine daha fazla katkı sağlayabilmesi için günümüze değin yeterince önlem alındığı söylenemez. İlde pirinç üreticileri üretim ve pazarlamada çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Tüketiciler ise çoğunlukla ithal ürünlere mahkûm bırakılmaktadır. Araştırmanın amaçlarından biri anket sırasında

üreticilerle yapılan mülakatlarla ilde pirinç üretim ve pazarlaması ile ilgilenen bütün paydaşları içeren bir SWOT analizi yapmak olup, bu amaçla üreticilere sorulan sorulardan elde edilen yanıtlar araştırmacı tarafından gruplandırılmıştır (Çizelge 4.28). Çizelgede Tahar İli pirinç sektörünün güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri belirtilmektedir.

Çizelge 4.28. Tahar pirincinin Swot Analizi

Güçlü yönler	Zayıf yönler
<ul style="list-style-type: none"> • Yeni pirinç yetiştirme sistemlerine yönelik eğitim ve yayım çalışmaları profesyonel personeller tarafından verilmektedir. • Pirinç üretimi Tahar tarım alanlarının %60,5'inde yapılmaktadır. • Çiftçiler çoğunlukla kendi arazilerini kullanmaktadır. • Bölgede verimli tarım arazilerinin varlığı. • Yeraltı su kaynaklarının mevcudiyeti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Çiftçilerin yeterli sermayeye sahip olmaması. • Çiftçilerin eğitim düzeylerinin düşük olması. • Kimyasal gübre ve geliştirilmiş tohumlara erişimin zayıf olması. • Güvenilebilecek kooperatiflerin bulunmaması. • Tarım ürünleri için depolama olanaklarının bulunmaması. • Tarım arazisinin parçalı olması. • Ulusal ve uluslararası pazarlara erişimin olmaması.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Yerli tarım ürünlerinin desteklenmesi. • Tahar pirincinin herkes tarafından bilinen bir ürün olması. • Çiftçilerin istifadesine sunulan yeni sulama kanallarının inşası. • Medyada çeşitli tarımsal programlar ve tarımsal ürün fiyatlarının yer alması. • Bölgede kullanılmamış arazilerin varlığı ve bu arazilerin tarım arazisine dönüştürülmesi. • Pirinçlerin doğru ve düzenli biçimde temizlenmesi, paketlenmesi ve satılması. • İlin organik pirinç üretimi ve yerel pazarlar için elverişli olması 	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgelerde güvenlik sorunlarının varlığı ve genellikle üretimin merkezden uzak ilçelerde yapılması • Çiftçilerin pirinç tarımında geleneksel yöntemleri kullanması • Ülkeye çok miktarda ve kontrolsüz pirinç ithal edilmesi • Karlılığın düşmesi ile çiftçilerin pirinç üretiminden vazgeçme riski • Doğal afetler, hastalıklar vb.

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Pirinç üretiminin il ekonomisi üzerine olan katkılarını artırabilmek için güçlü yönler ve fırsatların değerlendirilmesi, zayıf yönler ve tehditlerin ise bertaraf edilmesi gerekmektedir. Özellikle İlde son yıllarda yayım hizmetlerinin profesyonel kişiler tarafından verilmesi, çiftçilerin kendi arazilerine sahip olması, arazilerin verimli olması ve su olanaklarının bulunması bu konuda yapılacak çalışmalara ivme kazandıracaktır. Ayrıca ildeki toprak ve çevre koşullarının organik tarım ve iyi tarım uygulamalarına yatkın olması bu fırsatın değerlendirilmesi ile ilgili çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Bu konuda öncelikle diğer gelişmekte olan ülkelerde yürütülen organik tarım ve iyi tarım uygulamalarına ilişkin projelerin benzerleri ilde yürürlüğe konmalıdır (Aksoy vd, 2018; Muhamadi ve Boz, 2018). Ayrıca ilde üreticileri organik tarım ve iyi tarım uygulamalarına teşvik etmek (Ayan vd, 2017a; Eryılmaz ve Kılıç, 2018a; Eryılmaz ve Kılıç, 2018b) ve tüketicilerin organik ve güvenli gıda ürünleri tüketme eğilimlerini belirlemek için gerekli çalışmalar yapılmalıdır (Ağır vd, 2014; Kılıç ve Eryılmaz, 2015; Ayan vd, 2017b; Eryılmaz vd, 2018).

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre, Tahar vilayetinde pirinç üretimi, nesillerin birbirlerinden öğrendikleri ve eskiden pirinç yetiştirme konusunda herhangi bir eğitim almadan geliştiği görülmüştür. Tahar ilinde, üreticilerin en önemli geçim kaynaklarından biri tarım olmasına rağmen tarımın öncülüğünde yeni istihdam alanları oluşturulmaya çalışılmaktadır. Tarımda yeni ve verimli türlerin kullanımı üreticilerin daha yüksek verim ve dolayısı ile istikrarlı gelir elde etmelerine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda pirinç üretiminde hastalıklara karşı direnci nedeniyle, Sorha ziraati ve Sela pirinç türleri ilde geniş ölçüde üretilmeye başlanmıştır. Bu türlerin ilin tanım potansiyeline önemli katkılar yapacağı düşünülmektedir.

Görüşülen çiftçiler, pirinç üretiminden elde ettikleri gelirden memnun olmadıklarını belirtmiştir. Çiftçilerin gelirlerini artırıcı faaliyetler kuşkusuz tarımsal üretim ve pazarlama konularında yapılacak köklü reformlara bağlıdır. Bu yüzden öncelikle üretimde verim ve kalitenin artırılması daha sonra da çiftçilerin ürünlerini değer fiyatlardan satabilmeleri için gerekli önlemlerin alınması önemlidir. Bütün bu önlemler çiftçilerin daha fazla gelir elde etmelerine ve memnuniyetlerinin artmasına olanak sağlayacaktır.

Pirinç üretiminin en önemli maliyet unsurları akaryakıt, ilaç ve gübrelere dir. Pirinç üreticileri, hükümetin bu konuda desteği artırması gerektiğini söylemektedir. Üreticilerin herhangi bir örgütlenme olmadan tek başına hareket ederek bu maliyetleri düşürmeleri söz konusu değildir. Bu yüzden çiftçilerin kooperatifler ve birlikler halinde örgütlenmeleri teşvik edilmelidir.

İlde üreticilerin ürünlerini tüccarlara düşük fiyatlarla sattıkları tespit edilmiştir. Hemen hemen tüm görüşmelerde, Tahar İlinde üretilen birincin üretim faktörlerinden dolayı maliyeti yüksek, ancak pazarlama olanaklarının yetersizliği nedeniyle satış fiyatının düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durum özellikle son yıllarda pirinç üretim miktarının azalma eğilimine geçmesine sebep olmuştur. Üreticilerin alternatif ürünler olarak Maş fasuliyesi, Karpuz, Barbuniye ve sebzeler gibi farklı ürünleri yetiştirmeye başladıkları gözlemlenmiştir. Önümüzdeki yıllarda bu ürünlerden memnuniyetin artması belki de çiftçileri pirinç üretiminden vazgeçirecektir.

Araştırmada üreticilerin pirinç satış ve pazarlama alanında herhangi bir kuruluştan destek almadıkları ve ürünlerini geleneksel yollarla sattıkları belirlenmiştir. Çiftçilerin ulusal ve uluslararası pazarlara erişimleri için sürdürülebilir bir pazarlama zinciri oluşturulmalı ve bu konuda mutlaka devletin ve diğerk paydaşların desteği sağlanmalıdır.

Pirinç Afganistan'ın tüm bölgelerinde yetiştirilmesine rağmen Baghlan, Kunduz ve Tahar İlleri en önemli pirinç üretim alanlarıdır. Ülke içerisinde üretilen pirinç ihtiyaçları karşılayamamaktadır. Bu nedenle son yıllarda ülkeye yapılan pirinç ithalatında önemli artışlar gözlenmektedir. Bu ithalat, yerli çiftçilerin rekabet edememeleri nedeniyle pirinç ekim alanlarını azaltmalarına neden olmaktadır. Bu durumda, ülkede yerli ürünlerin tüketilmesi ve desteklenmesi kapsamında çalışmalar yapılmalıdır. Ülkede pirinç tarımında pazarlama, işleme, ambalajlama ve paketleme gibi konularda yetersizlik nedeniyle yerli ürüne olan talep daha azdır. Bütün bu konuları ele alan çalışmalar kuşkusuz yerli ürüne olan talebi artıracaktır.

Devletin pirinç üretiminde ve pazarlarda yaşanan problemleri çözmek üzere üretim yöntemleri, toplama, paketleme ve pazarlama gibi konularda destek sağlaması kaçınılmazdır. Yerli pirincin ithal pirinçle rekabet edebilmesi için pirinçlerin en yüksek kalitede temizlenmesi, paketlenmesi ve tüketicilere sunması gerekmektedir. Ayrıca tüketicilerin temiz ve kaliteli pirinç tüketmeleri özendirilmelidir. Pirinç müşterilerinin güvenini kazanmak amacıyla pirinçler paketlenmeden önce kırılmış ve parçalanmış tanelerin ayıklanması gerekmektedir. Ayrıca ürünün niteliği, kalitesi ve üretim koşulları ile ilgili bilgilerin paketler üzerindeki etiketlerde bulundurulması müşteri memnuniyeti ve güvenini artıracaktır.

Tahar pirinci için bir marka oluşturma çalışması başlatılmalıdır. İldeki bazı toptancılar herhangi bir tanınan marka adı ile düşük kalitedeki pirinçleri piyasaya sürerek tüketicileri yanıltmaktadır. Bu tür satıcılara çeşitli yasal yaptırımların uygulanması kaçınılmazdır. Tüketiciyi yanıltan uygulamalara gerekli yasal yaptırımların uygulanmaması halinde yerel pirinçlere olan ilgi ve talep gün geçtikçe azalacaktır.

Araştırmada çiftçilerin tarım makinelerine ve kimyasal gübrelere erişimlerinin yetersiz olduğundan dolayı, pirinç üretiminde verimin düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca tarım arazilerinin parçalı oluşu emek verimliliğini de

düşürmektedir. Bu bağlamda ilde bir arazi toplulaştırma çalışması yapılması da düşünülmelidir.

İlde eğitim düzeyinin düşük olması pirinç üretiminde hala geleneksel yöntemlerin kullanılmakta olmasının bir sebebi olarak kabul edilebilir. Genel eğitim düzeyinin artırılması ulusal politikalarla mümkün olacaktır. Ancak kısa dönemde eğitim düzeyi düşük çiftçilere yönelik tarımsal yayım programlarının geliştirilmesi tarımda modern teknolojilerin yayılmasına katkı sağlayacaktır.

Bazı bölgelerde ve ilçelerde güvensizlik nedeniyle pirinç üretiminde azalmalar olmuştur. Örneğin, Darqad İlçesi, son yıllarda Taliban Örgütü tarafından ele geçirilmiştir. Bu ilçede çiftçiler tarım arazilerinde tam olarak üretim yapamamaktadır. Bu durumun da pirinç üretiminde önemli bir azalmaya neden olduğu belirtilmektedir. Bundan dolayı ülkede pirinç ve diğer tarımsal ürünlerde üretim miktarının artırılması ve çiftçilerin sorunsuz bir üretim yapabilmeleri için güvenlik sorunları mutlaka çözüme kavuşturulmalıdır.

Tahar İlinde pirinç fabrikalarının kurulması ve ilde üretilen pirincin Tahar markası ile piyasaya sürülmesi son derece önemlidir. Bu amaç doğrultusunda ildeki iş adamlarının, üretici örgütlerinin ve yerel yöneticilerin bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu işlemin başarılı olması halinde, Tahar pirinci için yeni pazarların bulunması ve tüketiminin artması mümkün olacaktır.

Araştırmada, Tahar topraklarının verimli olmasına rağmen, pirinç veriminin yeterli olmadığı görülmüştür. Çiftçiler bölgedeki genç nüfusun ve çiftçilerin sadece pirinç üretimiyle yaşamaya devam edemeyeceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda il ve ilçe tarım müdürlüklerinin, Tahar'da yetiştirilebilecek bütün ürünler üzerine çeşitli araştırmalar yapmaları gerekmektedir. Araştırmalar sonucu üstünlüğü kanıtlanmış ürünlerin çeşitli yayım programları ile çiftçilere benimsetilmesi, ildeki tarımsal faaliyetlerden daha istikrarlı gelir elde edilmesini ve genç çiftçilerin tarım sektöründe kalma eğilimini artıracaktır. Pirinç üretiminde çiftçilere kaliteli ve ucuz girdi sağlanması için çalışmalar yapılmalıdır. Bunların başında tohumluk, gübre, tarımsal mücadele ilaçları, sulama suyu ve tarım alet ve makineleri gelmektedir. Bütün bu girdilerin sağlanması ve yukarıda belirtilen önlemlerin alınması halinde Tahar İlinde pirinç sektörünün yeniden canlanacağı ve ülke ekonomisine olan katkılarının artacağı söylenebilir.

Kaynaklar

Ağır, H. B., Poyraz, N., Yılmaz, H. İ. ve Boz, İ. 2014. Tüketicilerin Organik Ürün Algısı: Kayseri İli Örneği. XI. Tarım Ekonomisi Kongresi 3-5 Eylül, *Bildiriler Kitabı*, 1434-1438, Samsun, Türkiye.

Aksoy, U., Boz, I., Eynalov, H., and Guliyev, Y. 2018. Organic Agriculture in Azerbaijan: *Current Status and Potentials for Future Developments*, Food and Agriculture Organization Unit ed Nations, Baku, 2018.

Alamyar, R. and Boz, I. 2018. Problems and Solutions in Rice Production and Marketing in Takhar Province of Afghanistan. *International Journal of Scientific Research and Management*, 6:12, 839-844

Anonim, 1998. Ziraat ve iktisadi rapor, *Türkiye ziraat odaları birliği*, Ankara. <https://www.tzob.org.tr/>. (Erişim tarihi: 04.06.2018).

Anonim, 2018a. SWOT Analizi https://tr.wikipedia.org/wiki/SWOT_analizi . (Erişim tarihi: 06.12.2018).

Anonim, 2018e. Tarım Ürünleri Piyasaları Çeltik 2018 yayılan yeri Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü yayılmış tarih Temmuz 2018, Ürün No:05

Anonymous, 2008. Dünya kalkınma raporu 2008. Kalkınma için tarım. Dünya bankası: washington, dc. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/5990> (Erişim tarihi: 04.05.2018).

Anonymous, 2009. Birleşmiş milletler gıda ve tarım örgütü. Dünyada 2009 yılında gıda güvensizliği durumu. Ekonomik krizler - etki ve öğrenilen dersler. *Roma, fao*. *Şu adreste bulunabilir:* <http://www.fao.org/docrep/012/i0876e/i0876e00.htm>. (Erişim 15. 07. 2016).

Anonymous, 2010. Depolama rezervuarları ve havzaların korunması yoluyla sulanan tarımda su mevcudiyetinin iyileştirilmesine ilişkin kavram notu. Afganistan islam cumhuriyeti, tarım bakanlığı, Sulama ve Hayvancılık Bakanlığı: kabi.

Anonymous, 2014a. *Afghanistan Living Conditions Survey 2013-14*. Takhar Province Socio-Demographic and Economic: Highlights of Results. CSO, Kabul, Afghanistan.

Anonymous, 2014b. STK. Afganistan yaşam koşulları anketi 2013-14: ulusal risk ve güvenlik açığı değerlendirmesi. Afganistan islam cumhuriyeti, merkezi istatistik örgütü: kabil.

Anonymous, 2015, 2016, 2017a. Imports by Commodity & Country-2017/18 yayın yeri *Afganistan İstatistik Dairesi*. <http://cso.gov.af/fa> (Erişim tarihi: 20.02.2018).

Anonymous, 2015, 2016, 2017b. Tahar ilin ve İlçelere bağlı olarak hububat ekilen alanları ve tarımsal üretim raporu yayın yeri *Afganistan'ın Tahar ilin Tarım Müdürlüğü*.

Anonymous, 2016. *Central Statistics Organization Takhar Province Socio-Demographic and Economic Survey: Highlights of Results*. CSO, Kabul, Afghanistan.

Anonymous, 2016a. National Comprehensive Agriculture Development Priority Program 2016 – 2021 yayın yeri ve tarihi AUGUST 2016 *Ministry of Agriculture, Irrigation and Livestock*

Anonymous, 2016b. *Ziraat ve iktisadi rapor 2015-2016*. Afganistan Ziraat Bakanlığı, yayın no:221, kabil. <http://mail.gov.af/fa>. (Erişim tarihi: 25.03.2018).

Anonymous, 2017a. *Afganistan Statistical Yearbook 2016-17* yayın yeri Afganistan İstatistik Dairesi. <http://cso.gov.af/en/page/1500/4722/2016-17> (Erişim tarihi: 20.02.2018).

Anonymous, 2017b. *Tarımsal Tahmin Raporu 2016-2017*, Afganistan Tarım İstatistikleri ve Bilgi Yönetmeliği, yayın yeri ziraat bakanlığı, s 10-12, Kabil.

Anonymous, 2017c. *Afganistan Statistical Yearbook 2016-17* yayılan yeri Ministry of Ekonomik Afganistan yayılmış tarihi: May 2017

Anonymous, 2018. 1/ Dünya Çeltik Verileri 2/ Dünya Pirinç Verileri 3/ Tahmin 4/ Öngörü 5/ Verisi bulunan son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir. 6/ 2018/19 ihracat fiyatları 2018 yılı ocak-haziran fiyatları ortalaması olup, değişim bir önceki sezonun aynı aylarındaki fiyat ortalaması alınarak hesaplanmıştır. (Erişim tarihi:11.11.2018).

Anonymous, 2018b. Afganistanın kısa tanıtımı okur sayısı 116752 pajhwok afganistan haberler dergisi [http:// pajhwok.com/dr/contentمعرفی مختصر افغانستان](http://pajhwok.com/dr/contentمعرفی مختصر افغانستان) (Erişim tarihi: 05.06.2018).

Anonymous, 2018c. Afganistan'da değirmencilik potansiyeli. Yıl: 1; sayı: 98 *değirmenci miller değirmen&bakliyat teknolojileri ve yan sanayi dergisi*. [Http://www.millermagazine.com/sayi98/degirmenci_sayi98.pdf](http://www.millermagazine.com/sayi98/degirmenci_sayi98.pdf) (Erişim tarihi: 23.10.2018)

Astewel, T. 2010. *Analysis of rice profitability and market chain: the case of fogera woreda, south gondar zone, amhara national regional state, ethiopia*. An msc. Thesis presented to school of graduate studies of haramaya university

Ayan, A.K., Boz, I., Kaynakci, C. and Aytac, S. 2017a. Consumers' Perception of Organic Food Items: A Case Study of Sisli and Kartal Organic Bazaars of Istanbul. *International Journal of Agriculture and Environmental Research*. 3:5, 3635-3643.

Ayan, A.K., Boz, I., Kaynakci, C. and Aytac, S. 2017b. Suppliers of organic food: Evidence from Sisli and Kartal Ecological Bazaars of Istanbul, *International Journal of Scientific Research and Management (IJSRM)*, 5:6, 5553-5559, 2017.

Bakhshoodeh, M. and Thomson, K. J. 2006. Social welfare effects of removing multiple exchange rates: evidence from the rice trade in iran. *Agricultural economics*, 34:1, 17-23.

Berner, D.K. and Hoff, B.J. 1986. Inheritance of scent in american long grain rice. *Crop sci*. 26, 876-878.

Boz, İ. 2004. *Tarım Sektörünün İktisadi Kalkınmadaki Rolü*. İçinde, Kalkınma Ekonomisi: Seçme Konular, Ed: Sami Taban-Muhsin Kar, Ekin Kitabevi Yayınları, 137-158, Bursa

Bradbury, L.M.T., Henry, R.J., Jin, Q.S., Reinke, R.F. and Waters, D.L.E. 2005. A perfect marker for fragrance genotyping in rice. *Mol. Breeding* 16, 279-283.

Chaudhary, R.C. and Sahai, V.N, 1993. Collecting, evaluation and conservation cambodia rice germplasm. *Fao/ipgrı. Plant genet. Resour. Newsl*. 96, 59-63.

Cinemre, H. A. ve Kılıç, O. 2015. *Tarım Ekonomisi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı No: 11, (5. Baskı), Samsun.

Çakmak, H. 2004. *Uluslararası krizler ve türk silahlı kuvvetleri*, Ankara, s.50

Damar, İ. 2006. Edirne ili çeltik üretim alanlarında bulunan yabancı ot türleri ve yoğunluklarının belirlenmesi, *yüksek lisans tezi, trakya üniv., bitki koruma anabilim dalı, fen bilimleri enstitüsü, edirne*.

Eryılmaz, G. A. ve Kılıç, O., 2018a. İyi tarım uygulamalarına geçen işletmelerin gelirlerindeki değişimin ve iyi tarım desteğinin yeterlilik düzeyinin belirlenmesi. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 31:2, 123-127.

Eryılmaz, G. A. ve Kılıç, O., 2018b. İyi tarım uygulamalarının konvansiyonel tarım yapan işletmelerdeki optimum organizasyona etkisi: Samsun ili Bafra ilçesi örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*,15:1, 101-106.

Eryılmaz, G. A., Kılıç, O. ve Başer, U., 2018. Gıda güvenliği konusunda tüketici davranışlarının belirlenmesi: Samsun ili kentsel alan örneği. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4:2, 237-245.

Feizabadi, Y. 2011. Study of rice marketing system in iran. *In 85TH annual conference of the agricultural economics society warwick university*, 18-20.

Frenken, K. ve Gillet, V. 2012. *Sulama suyu ihtiyacı ve ülkeye göre su çekilmesi*. Birleşmiş milletlerin gıda ve tarım örgütü (FAO); roma.

Gaytancıoğlu, O. 1997. Türkiye Pirinç Piyasasının Sorunları ve Çeltik Üretim Potansiyeli, Doktora Tezi, Trakya Üniv., *Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ*.

Gümüş, N. 2012. Tosya pirincinin üretim ve pazarlama sorunları” kastamonu’nun doğal zenginlikleri sempozyumu 16–17 ekim 2012 *kastamonu üniversitesi, tosy meslek yüksekokulu*,

Haddad, L. 2000. Tarım-beslenme bağlantılarını değerlendirmek için kavramsal bir çerçeve. *Gıda ve beslenme bülteni*, 21:4,367–373.

Haryanto, T.A.D., Suwanto. and Yoshida, T. 2008. Yield stability of aromatic upland rice with high yielding ability in indonesia. *Plant. Prod. Sci.* 11, 96-103.

Hassanzoy, N., Lto, S., Lsoda, H., and Amekawa, Y. 2016. A comparison of asymmetric price transmission from global to domestic markets between high and low quality grains: a case of afghan rice markets. *Economics bulletin*, 36:1, 537-552.

Khaliq, A. J. A., and Boz, İ. 2018. The role of agriculture in the economy of Afghanistan. Proceedings Book, p. 192. 2nd *International Conference on Food and Agricultural Economics 27-28th April 2018*, Alanya, Turkey

Kılıç, O. and Eryılmaz, G. A., 2015. Factors affecting consumers' awareness of food safety. *Agro Food Industry Hi Tech*, 26:3, 43-46.

Miran, B., 2002. *Temel İstatistik*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, S: 288.

Muhamadi, S. and Boz, I. 2018. *Potential of Organic Farming in Rwanda. Proceedings Book*, 2nd International Conference on Food and Agricultural Economics, Alanya Turkey 27-28th April, pp. 121-129, 2018.

Muradi, A. J. and Boz, I. 2018. The contribution of Agriculture Sector in the Economy of Afghanistan. *International Journal of Scientific Research and Management*, 6:10.

Newbold, P. 1995. Statistics for Business and Economics. *Prentice-Hall International, New Jersey*, pp:867.

Oğuz, E. 1998. Afganistan, istanbul, BBC yayınları, *cep kitapları* A.Ş., s.35

Özşahin, E. 2008. Gönen ovasında pirinç tarımı. *frat üniversitesi sosyal bilimler dergisi cilt: 18: 2*, 49-70.

Öztürk, D. ve Arıcı, Y. K. 2017. Fındık işletmelerinin üretim ve pazarlama sorunlarının analizi: samsun ili örneği. *Odü sosyal bilimler araştırmaları dergisi (odüsobiad)*, 7:1, 21-34.

Popal, K. 2012. Afganistan'da hayvancılığın durumu yayın tarihi 18.06.2012 *Sapida dam dergisi* <http://sapidadam.com/index.php?mod=article&cat> &article=5731 (Erişim tarihi: 20.09.2018)

Rout, B. 2008. Su yönetimi, hayvancılık ve afyon ekonomisi. Su nasıl akar: afganistan'da bir sulama sistemi tipolojisi. *Afganistan araştırma ve değerlendirme birimi, kabul*

Sarhadi, E., bazargani, M. M., Sajise, A. G., abdolahi, S., Vispo, N. A., Arceta, M., and Salekdeh, G. H. 2012. Proteomic analysis of rice anthers under salt stress. *Plant physiology and biochemistry*, 58, 280-287.

Sarhadi, W.A., Hien, N.L., Zanjani, M., Yosofzai, W., Yoshihashi, T and Hirata, Y. 2008. Comparative analysis for aroma and agronomic traits of native rice cultivars from central asia. *J. Crop sci. Biotech.* 11, 17-22.

Sarla, N., and Swamy, B. M. 2005 *Oryza glaberrima*: a source for the improvement of *Oryza sativa*. *Current science*, 955-963.

Seçer, A., ve Yener, G. Gaziantep ilinde üretici düzeyinde üzüm pazarlama yapısı, üretim ve pazarlamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Harran tarım ve gıda bilimleri dergisi*, 21:4, 444-455.

Sharuqi, A.G. 1977. Rice research and breeding in afghanistan. Institute of extension, ministry of agriculture , kabul, afghanistan. 1-82.

Slayton, T. 2009. *Rice crisis forensics: how asian governments carelessly set the world rice market on fire.*

Sürek H, and Beşer, N. 1998. The Effects of Blast Disease Infection on Rice and Milling Yield, *In The International Symposium on Rice Quality, Nothimham, U.K.* November, 24-27.1997. *Chair options med.* 24:3, 35.

Sürek, H. 2002. *Çeltik Tarımı Kitabı*, Hasad Yayıncılık, İstanbul.

Şapaloğlu, A. 2015. Pirinç üretim-tüketim zincirinde pazarlama kanallarının yapısı ve pirinç pazarlama marjları: edirne ili örneği: *master's thesis, namık kemal üniversitesi.*

Thomas, V., and Ramzi, A. M. 2011. *Sri contributions to rice production dealing with water management constraints in northeastern afghanistan.* *Paddy and water environment*, 9:1, 101-109.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S., 2004. SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Detay Yayıncılık, Ankara. *ERZURUM'DAKİ SOSYAL BİLGİLER ÖciRET MEN ADAYLARININ COciRAFYA.*

ÖZCEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Roohullah Alamyar

Doğum Yeri : Tahar Afganistan

Doğum Tarihi : 13.08.1992

Yabancı Dili : Türkçe

Eğitim Durumu

Lise: Dr. Sayed Husain şehit lisesi (2011)

Lisans: Faryab üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü (2014)

Yüksek Lisans: Samsun Ondukuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı (devam)

Çalıştığı kurumlar

Jus for Afghan Capacity and Knowledge (JACK) in Faryab province (2013-2015)

Lisans Tezi

Alamyar, R., 2014. Hava Kirliliğinin Bitkilere Etkileri. Faryab Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Faryab.

Alamyar, R., 2014. Köyün Ekonomik Yapısı. Faryab Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Faryab.

Yayınlar

Alamyar, R., and Boz, I. (2018). Problems and Solutions in Rice Production and Marketing in Takhar Province of Afghanistan. *International Journal of Scientific Research and Management*, 6:12, 839-844

ARAŞTIRMA ALANINA AİT BAZI GÖRÜNTÜLER

